

Egy határozott hasznosított péntek, vagy annak helye egyszeri letételtől 15 krajczár; többesórát letételtől 10 krajczár. Bélyegjű kullon minden letételtől után 80 kr.

HIRDETÉSEK.

Kiadó-hivatalunk számára hirdetőnyomatot elfogad Bécében: Hasznos-stein és Vogler Wallfischgasse Nr. 10, Mosse R. Sellenstrasse Nr. 3 és Oppelk A. Wolzelle Nr. 23.

JEGYZÉKE NÉPISKOLAI KÖNYVEK ÉS TANSZEREKNEK

a magas vallás és közoktatási m. k. ministerium által adattak ki,

Budapesten, a magyar királyi egyetemi könyvnyomdánál

kézpénzfűzetés mellett kaphatók:

Gönczy P. ABC olvasókönyv a népiskolák első osztálya számára. Bolti ára 14, netto-ára 12 kr.
 Gönczy P. Vezérkönyv az ABC olvasókönyv tanításához. tanítók számára. Bolti ára 18, netto-ára 15 kr.
 Gönczy P. Pali tábla 24 db. Bolti ára 2 frt 40 kr., netto-ára 2 forint.
 Gönczy P. Írásbeli mozgatható betűk. Bolti ára 70, netto-ára 60 kr.
 Gönczy P. Nyomatásbeli mozgatható betűk. Bolti ára 60, netto-ára 50 kr.
 Gáspár J. II. olvasókönyv. Bolti ára 19, netto-ára 16 kr.
 Gáspár J. III. olvasókönyv. Bolti ára 24, netto-ára 20 kr.
 Gáspár J. IV. olvasókönyv. Bolti ára 30, netto-ára 24 kr.
 Gáspár J. V. és VI. olvasókönyv. Bolti ára 64, netto-ára 54 kr.

iskolák számára. Első évfolyam. I. füzet. Bolti ára 38, netto-ára 32 kr.
 Sz. Nagy J. Gyakorlókönyv az ének-tanításra az I. és II. elemi osztály számára. Bolti ára 34, netto-ára 28 kr.
 Ábrányi Kornél. A magyar dal és zene sajtósága. Bolti ára 1 frt 80, netto-ára 1 frt 50 kr.
 Ábrányi Kornél. Zenészet esthetika. Bolti ára 1 frt 80, netto-ára 1 frt 50 kr.
 Számolási gyakorlatkönyv a népiskolák számára. Netto-ára 25 kr.
 Számolási gyakorlatkönyv a főelemi és városi iskolák 3. osztálya számára. Netto-ára 18 kr.
 Számolási gyakorlatkönyv a főiskolák számára. Netto-ára 21 kr. (Ezen három számolási gyakorlatkönyv a magas ministerium által ajánlja, a mérterrendszer szerint van átdolgozva.)

Országos anyakönyv.
 A népisk. tanításra képesített tanítókról. 5 kr.
 A felső nép- és polg. tanításra kép. tanítókról. 5 kr.
 A népisk. tanítónősekre kép. tanítónőkről. 5 kr.
 A felső nép- és polgári tanítónősekre képesített tanító-nőkről. 5 kr.
 Polg. isk. tanításra képesített tanítók anyakönyve. 5 kr.
 Népisk. tanításra kép. tanítók anyakönyve. 5 kr.
 Felső nép- és polgári tanításra kép. tanítók anyakönyve. 8 kr.

Bizonyítványok.
 Népisk. (elemi) bizonyítvány. 2 kr.
 Népiskolai értesítő. 5 kr.
 Népisk. tanítói oklevél. 2 kr.
 Felső nép- és polgári isk. tanítói oklevél. 2 kr.
 Népisk. tanítónői oklevél. 2 kr.
 Felső nép- és polg. isk. tanítónői oklevél. 2 kr.
 Munkamesteri bizonyítvány. 2 kr.
 Polgári főiskolai bizonyítvány. 2 kr.
 Polgári leányiskolai bizonyítvány. 2 kr.
 Tanítóképzési bizonyítvány. 2 kr.
 Tanítóképzési bizonyítvány 4 kr.
 Felső népisk. bizonyítvány fiúk számára. 2 kr.
 Felső népisk. bizonyítvány lányok számára. 2 kr.
 Gazdasági szakosztályval megtöltött felső népiskolai bizonyítvány. 2 kr.
 Ipari szakosztályval megtöltött felső népiskolai bizonyítvány. 2 kr.

Felki-Gönczy földgömbök.
 21 centimeter átmérőjű, délkör nélküli földgömb. 2 frt 50 kr. Pakolási költség 50 kr.
 Ugyanaz fél délkörrrel. 3 frt. Pakolási költség 60 kr.
 Ugyanaz egész délkörrrel. 4 frt. Pakolási költség 1 frt.
 32 1/2 centimeter átmérőjű, délkör nélküli földgömb. 5 frt. Pakolási költség 90 kr.
 Ugyanaz délkörrrel. 10 frt. Pakolási költség 1 frt. 60 kr.
 Ugyanaz délkörrrel és emelkedési színezettel. 11 frt. Pakolási költség 1 frt. 80 kr.
 47 centimeter átmérőjű, délkör nélküli földgömb. 12 frt. Pakolási költség 2 frt.
 Ugyanaz délkörrrel. 25 frt. Pakolási költség 3 frt. 80 kr.
 Tellurium. 12 frt. Pakolási költség 2 frt.
 Planetarium. 20 frt. Pakolási költség. 3 frt. 50 kr.

Térképek.
 Gönczy P. és Berghaus, osztrák-magyar monarchia domboru térképe. 20 frt 50 kr.
 Gönczy P. és Berghaus, Magyarország fali térképe. 4 frt 40 kr.
 Gönczy P. és Berghaus, Európa fali térképe. 4 frt 40 kr.
 Gönczy P. és Berghaus, osztrák-magyar monarchia fali térképe. 4 frt 40 kr.
 Gönczy P. A föld öt része fali térképe. 4 frt 40 kr.
 Gönczy P. Azia fali térképe. 4 frt 40 kr.
 Gönczy P. Afrika fali térképe. 4 frt 40 kr.
 Gönczy P. Dél-Amerika fali térképe. 4 frt 40 kr.
 Gönczy P. Afrika kézi térképe. 20 kr.
 Gönczy P. Azia kézi térképe. 20 kr.
 Gönczy P. Magyarország kézi térképe. 20 kr.
 Gönczy P. Európa kézi térképe. 20 kr.
 Gönczy P. osztrák-magyar monarchia kézi térképe. 20 kr.
 Gönczy P. Dél-Amerika kézi térképe. 20 kr.
 Gönczy P. és Lauschman, osztrák-magyar monarchia domboru térképe. 10 frt.
 Gönczy-Stieler iskolai atlasza. 2 frt 70 kr.

Népiskolai rendtartási nyomtatványok.
 Felvételi napló. A minta 1 iv 5 kr.
 Anyakönyv. B minta 1 iv 5 kr.
 Mulasztási napló. C minta 1 iv 5 kr.
 Nyilvántartási napló. D minta 1 iv 5 kr.

Képezdek számára.
 Felvételi napló. A minta 1 iv 5 kr.
 Anyakönyv. B minta 1 iv 5 kr.
 Mulasztási napló. C minta 1 iv 5 kr.

Torkos László. Magyar nyelv és irodalmi kézikönyv, a felsőbb leányiskolák számára. (Sajtó alatt.)
 Sonnenfeld Zeigmond. Német nyelv és irodalmi kézikönyv a felsőbb leányiskolák számára. (Sajtó alatt.)
 Nagy L. Vezérkönyv a beszéd- és értelemgyakorlatok tanításában a népisk. I. és II. osztálya számára. Bolti ára 24, netto-ára 20 kr.
 Nagy L. Vezérkönyv a magyar nyelvtan tanításában a népiskolák I. és II. osztálya számára. Bolti ára 20, netto-ára 16 kr.

Épülettervek.
 Gönczy P. Népiskolai épülettervek. Bolti ára 1 frt 20 kr., netto-ára 1 frt.

Tantervek.
 A népiskolák számára. 20 kr. (Kiadatott a vallás- és közokt. m. kir. miniszr. 1877. évi aug. hó 26-án 21678. sz. a kelt rendeletéből.)
 A felső népisk. számára. 15 kr.
 A polgári népisk. számára. 12 kr. (Kiadatott a vallás- és közokt. m. kir. miniszr. 1877. aug. hó 26-án 21678. sz. a kelt rendeletéből.)
 A tanítóképzési szervezete. 15 kr.
 A budapesti áll. polg. iskolai tanító- és tanítónőképezdek tanterve. 10 kr.
 Az áll. elemi tanító- és tanítónőképezdek tanterve. 12 kr.

Szabályrendeletek az állami tanító- és tanítónőképezdekben tartandó vizsgálatokról.
 A népiskolák számára. 5 kr.
 A felső nép- és polgári iskolák számára. 6 kr.
 Az áll. el. és polgári iskolai tanító- és tanítónőképezdek igazgatásáról 8 kr.
 Az áll. elemi tanító- és tanítónőképezdek tanterve. 12 kr.
 A budapesti állami polgári iskolai tanító- és tanítónőképezdek tanterve. 10 kr.

Szabályrendelet a közszéki nép-, felső nép- és polgári iskol. tanítók testületéke alakulásáról és ezek működéséről. 5 kr.
 A kereskedelmi iskolák szervezete 15 kr.
 A budapesti m. kir. állami felsőbb leányiskola szervezete, részletes tanterve, rendtartási és fegyelmi szabályzata. 25 kr.

Szemléleti képek.

Az első szállítmány tartalma:
 1. Az emberi test részei. — 2. A házi állatok és néhány kutyafaj. — 3. A tölgyfa és makk termése. — 4. Az iskola udvara. — 5. A falusi piac. — 6. A földműves ősi foglalkozásai. — 7. A földműves téli foglalkozásai. — 8. A vásár. — 9. Marhavásár. — 10. Sertésvásár. — Mind a tíz kép bolti ára 6 frt 50 kr., netto-ára 5 frt 85 kr.

A harmadik szállítmány tartalma:
 1. Diszkeret és virágok. — 2. A nyírfa és feldolgozása. — 3. Szilva, cseresznye, mandola, nyári s ősi barnaczkák. — 4. Zöldeges és gyümölcsös kert. — 5. Tehenészet. — 6. Baromfiudvar. — 7. Különböző malmok. — 8. A kenyő feldolgozása. — 9. Kerékgyártó és kovács. — Mind a tíz kép bolti ára 6 frt 50 kr., netto-ára 5 frt 85 kr.

A második szállítmány tartalma:
 1. Légi tünemények. — 2. Alma- és körtefák. — 3. Parasztzoba belseje. — 4. Juhászat és sajt készítése. — 5. A földműves tavaszi foglalkozása. — 6. Konyhai életkép. — 7. Dió-, mogyoró-, gesztenye- és naspolyafák. — 8. Esti kép. — 9. Lóistálló belseje. — 10. A falu környéke és közlekedési eszközök. — Mind a tíz kép bolti ára 6 frt 50 kr., netto-ára 5 frt 85 kr.

A negyedik szállítmány tartalma:
 1. Alföldi gazda udvar. — 2. Felföldi gazda udvara. — 3. A földműves nyári foglalkozása. — 4. Zöldeggiaz. — 5. Gyümölcstárlat. — 6. Fazekas és takács. — 7. Épülőfélben levő házak. — 8. Iskolaterem belseje. — 9. A búk- és gyertyánfa. — 10. Mocsáros vidék tájképe. — Mind a tíz kép bolti ára 6 frt 50 kr., netto-ára 5 frt 85 kr.

Hartinger: I. Színezett fali táblák.
 Az emberi test bonctana. 7 frt 50 kr.
 A hazai mérgező növények. (12 tábla.) 12 frt 60 kr.
 Az ehető és mérgező gombák. (12 tábla.) 12 frt 60 kr.

II. Gazdasági színezett táblázatok.
 Alagcsövelés. 5. szám. 1 frt.

Rétöntözés. 6. szám. 1 frt.
 Dohánytermelés. 18. szám. 1 frt.
 Lentermelés. 19. szám. 1 frt.
 Baromfienyésztés. 26. szám. 1 frt.
 Hasznos és nem hasznos madarak. 29. szám. 1 frt.
 Baromfienyésztés. 27. szám. 1 frt.
 Hasznos és nem hasznos madarak. 30. szám. 1 frt.

Minden iskolakönyv itt német, tót, szerb, román, orosz s vend nyelven is kapható.

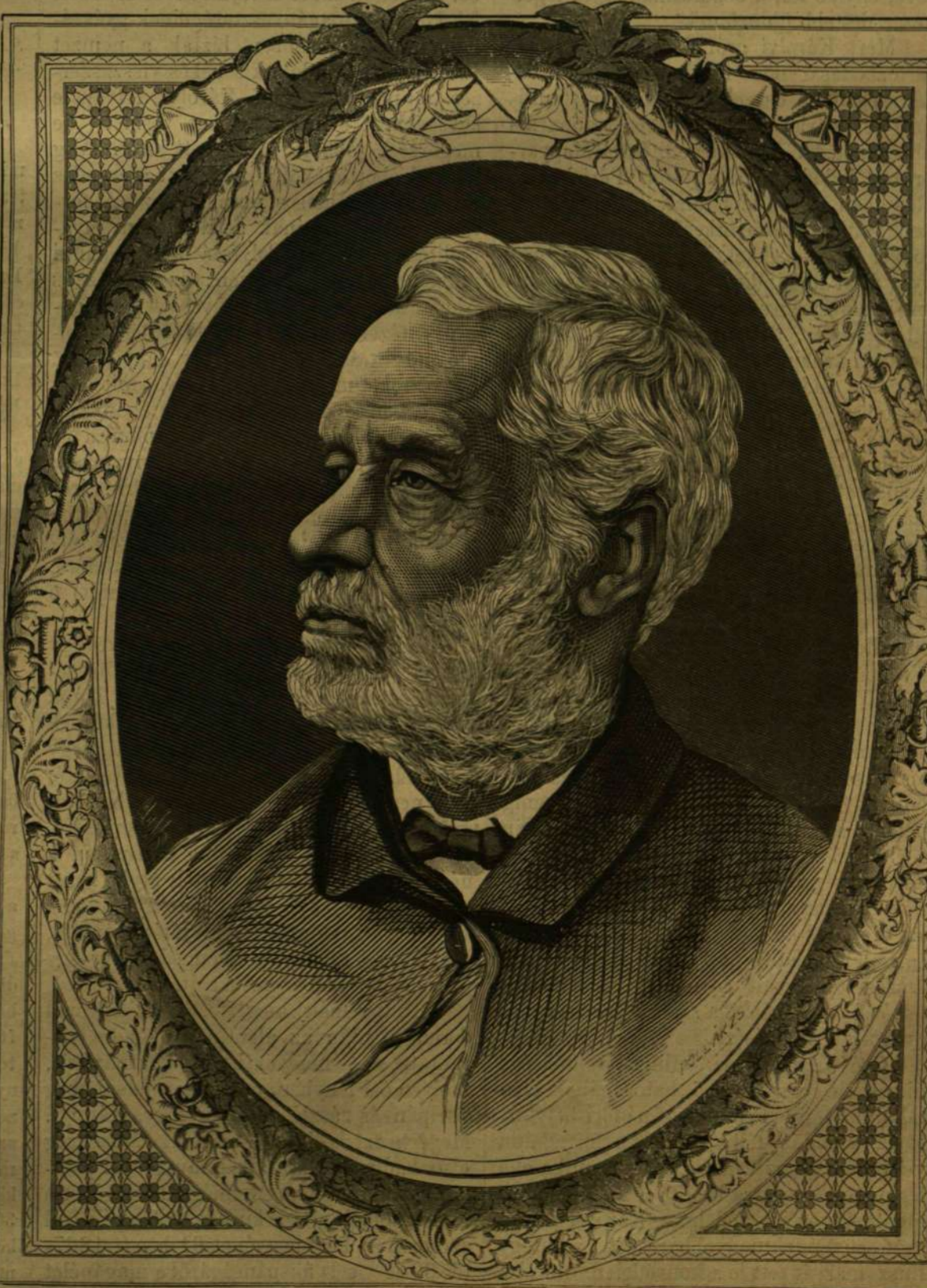

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: egész évre - 12 frt, félévre - 6 * Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre - 8 frt, félévre - 4 * Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre - 6 frt, félévre - 3 *

47. szám. — 1877. Budapest, november 25. XXIV. évfolyam.

IDŐSB GRÓF KÁROLYI ISTVÁN.

Egy valódi főúr, a legnemesebb szív, tőle tanultam ismerni a gazdagság becsét — e sokatmondó szókkal jellemzve feledhetetlen Eötvösünk a férfit, kinek képével, születésnapja nyolczvanadik fordulója alkalmából, e lap homlokát díszítjük. Ismert név, kitörülhetlen megörökítve magyszerű adakozásai által legelső nemzeti intézeteink és társulataink alapítóinak aranykönyvében. Ismert jellem, mint nemzetével együtt küzdő, szenvedő és örvendő hazafi, bőkezű Maecenas és emberbarát, ki a jótékonyaság bibliai olajos korsóját a hazai irodalom és művészet felvirágoztatására, a szenvedő emberiség megvigasztalására, több, mint két emberöltőn át, kifogyhatatlanul árasztá. Mesterét és társait tuléllő, csaknem utolsó tagja a nemes főri gárdának, melynek élén félszázad előtt Széchenyi István gróf a nemzeti reform zászlaját kibontá, mely ajkain és tetteiben a „noblesse oblige“ jellegét hirdetve, méltán követendő előképeül szolgált Magyarország ifjabb főri nemzedékének.

Idősb Károlyi István gróf, belső titkos tanácsos és cs. kir. kamarás, Szathmár, Bélték és Erdőd örökös ura és kapitánya, a magyar írói segélyegylet és a Szent István társulat elnöke, a magyar tud. akadémia igazgató tagja stb. 1797. november 18-án, Bécsben pillantá meg először a napvilágot. Legidősb fia volt gróf Károlyi Józsefnek, az ország egyik leggazdagabb mánásának, s testvérbátyja Lajos és György grófoknak. A piaristák pesti főgymnasiumában és a főváros egyetemén végzé tanulmányait, kitünve tanulótársai soraiban jeles tehetségei és nemes szive által. Maga első az osztálysorozatban, költőpénzét már akkor szegény módú tanuló felsegélésére fordítá. Tanulmányai végeztével, a magyar

GRÓF KÁROLYI ISTVÁN.

főurak akkori szokása szerint, a hadseregbe lépett, s mint huszárkapitány, katonai attaché minőségében, monarchiánk párisi nagykövetségénél volt alkalmazva. A dúsgazdag fiatal magyar magnás Franciaország fővárosában is csakhamar magára vonta a közügyelmet, s Páris legelőkelőbb köreiből. Fejedelmi háztartása pompában ritkított páriját. A szalonok parkettjén, a lovagló és vadászati sportban tündökölt szellemi és testi ügyességét. Maga X. Károly a legszívesebben látta termében és vadászatait az ifjú magyart, ki pompás paripákat tartott, szelvedéyesen lovaglott és vadászott, s mint kitűnő lövő oroszlanrészt ejtett a zsákmanyan.

Különb Károlyi gróf csakhamar francia nagybirtokossá lón, 1819-ben gr. Polignac miniszterelnök sógorasszonyát vévén nőül, a dúsgazdag Dillon Georgine grófhölgyet. Ugyancsak Párisban kötött ismeretséget s barátságot Schwarzenberg herceggel, a későbbi miniszterelnökkel, ki harmincz évvel utóbb, a forradalom leveretésekor, magát ifjúkori emlékein túl téve, egyike lón a bebörtönzött gróf legelkeseredettebb üldözőinek.

Mert Károlyi gróffal hosszas külföldi tartózkodása nem felelték a hazafi kötelességeit és összeköttetései a restauráció-kori párisi udvarral és reakcionárius környezetével nem idegeníték a Magyarországhaladásának ügyétől. Párisban és Rómában lakása ideje alatt egyaránt élénken fentartotta érintkezéseit a hazai körökkel és érdekekkel, s a legnagyobb magyar által megindított társadalmi és politikai reform egyaránt ügybuzgó elvárásra talált benne. A magyar akadémia és a nemzeti kaszinó alapítására tetemes összegeket áldozott, a magyar gazdasági egyetemen — mint annak sok időn át elnöke — irányadólag szerepelt, majd később a főváros szomszédságában a hazai gazdaságot előmozdításra ajándékozott, s ma is nevét viselő *István-telek*-kel örökölte meg nevét, a hazai lötenyészés előmozdítására az ezer forintot meghaladó Károlyi-díjat alapította, főthi birtokain lóftuttatásokat rendezett, s híres méneseit díjtalan engedte át a föld népe lovainak nemesítésére, szóval igaz tanítványa, hű követője volt a tevékenység minden terén gr. Széchenyi áldásostörkévéinek. A tett embere, de nem a szóé. Hatott rábeszélőleg széles társadalmi körben, de a sajtó és parlament vitáitól távol tartta magát. S míg például a negyvenes évek országgyűlésein a hűbériség megoldásának kérdése az ellentétes pártok által oly soká és annyi hévvel vitattak, — Károlyi István gróf az országos határozatot megelőző, 1843-ban felszabadított terjedelmes birtokain összes jobbágyait és nemes áldozatának tettével adott példát a szabadelvű irányzat gyakorlati követésére.

Gróf Batthyányi miniszterelnöksége idején az ország első hatóságának élén találjuk, mint Pest megye nádori helytartóját, s midőn felkavarodék a forradalmi vihar és a nemzet fiait a békés munka elől fegyveres áldozatra szólította a megtámadott alkotmányos jog védelme: Károlyi István gróf ezüstjének nagyobb részét, mintegy husz mázsát tett le a honvédelem oltárára és spártai atyáként szállott harcba, oldalán két fiával, a vakmerő katonai csínyjeiről társai közt közmondássá vált Edö-

vel és a gyenge, alig tizenhat éves Sándorral, magával vivén tisztjei és cselédjei közül is minden fegyverfogatót. Elragadtatva e nemes példától, ekkor írta meg a már világtalan b. Wesselényi Miklós rokonlelke a Kossuth Hirlapjában „Nyílt levelét gr. Károlyi Istvánhoz”, egy nagy férfi nyílt elismerésének, őszinte hódolatának és gyönyörű okmányát, melynek nemesebb babért nem találhattak gróf Károlyi hazafias áldozatait.

Pedig e levél megjelenése után következett Károlyi gr. áldozatainak java-része. Midőn Szent-Tamás sánczai alól visszavert, megalakítá és felszerelést saját költségén a huszárezredet, mely alapítója nevét visel.

Legyőzötven a szabadságharc, gróf Károlyi István elfogatott és Batthyány Lajossal együtt a Neugebäudebe vetetett fogságra. Csak magas pártfogás menté meg a halálos ítéletől és változathatá azt hosszabb börtönbüntetésre, melytől 1851-ben 400,000 frnyai váltásádjú lefizetése mellett sikerült megszabadulnia. Nehéz évek következtek. Az egyetemes hajótörésből menekültek közül vajmi kevés ocsudott fel köz- és magánvesztéseinek gyászából! Még kevesebben bíztak a nemzet jövőjében és gondoltak a békés visszaszerzés munkájára. Gróf Károlyi István e kevesekhez tartozott. Sokat vesztett, de megőrzte a jobb jövőbe vetett hitét. Alig lépett ki börtönéből, hozzáfogott a csendes tevékenység áldásos munkájához. A forradalom áldozatainak felkarolásán, gyámoltásán kezdé. Folytatá a társadalmi működés ezeráru mezején: az egyház és iskola, az irodalom és művészet pártfogásán, intézetek és társulatok állításán, támogatásán, anyagi érdekeink istápolásán. Százszereket meghalad az összeg, mit csak ez években közművelődési és jótékonyági czélokra áldozott: a főthi templomra és népiskolák emelésére, pompás könyvtárára és magyar művészek ajándékozására, irodalmi művekre, mik költségén jelentek meg, az általa alapított Szent-István társulatra, a magyar írók segélyegyletére, melynek első tőkétjét (10,000 forintot) ő tevő le, stb. stb.

B. Eötvös és Kemény, kik a közügy javára oly gyakran fordultak bőkezűséghez, Császár és Szenyey, Garay és Török János, Ligeti és Markó s többen, kiknek nemes czéljaihoz segédkezet nyújtott, vagy a kikkel maecenasi jótékonyágát érezteté, sok nemes vonást tudnának felsorolni gyöngéd nagylelkűségének jellemzésére. És legtöbbet Főthon és környékén a nép, melyről soha sem vette le atyjai kezét s melynek ajkain egész fűzetnyi adoma kering az öreg grófról, ki jótéteményeit, adakozásait többnyire gyöngéden egy-egy jó tréfa burkába szeretett rejteni.

A mit remélt, megértte. A 61-ki rövid derengés után az alkotmányos aera virradtát, s a magyar király koronázását, melyen ősi fényben, pompában jelent meg paripán és zászlósan az öreg gr. Károlyi. Megértte azt is, hogy a második honvédség első hadgyakorlata alkalmával főthi palotájában három napig vendégeül tisztelhetette annak főhadurát: a királyt. A közpályáról azonban — Pest megyének 61-ben és 1867-től 69-ig viselt főispánságáról a magánélet nyugalmába vonult. Az 1875-ki országgyűlés megnyitakor, a főrendiház alakulása előtt, mit korelnök vezette annak tanács-

kozásait. Különb tával tartja magát a politikai élet tusáitól.

Többnyire főthi pompás palotájában, családjá és könyvei körében él, szünetlen áldozva a szép, jó és igaz ügy érdekeinek. Űde szelleme, deli test-tartása, élénk társalgása, idegességig eleven taglejtései meghazudtolják éveinek számát. Lelkietestü ereje a költő szavára vall:

„Nem években áll az élet,
De midőn a tűz kihál,
Ifjú lélek s az ember még
Nyolczvan évvel fiatal!”

Második neje gróf Eszterházy Fanny elhunytá s huszonhárom évi özvegység után 1865-ben harmadszor nősült meg, b. Orczy Máriát vezetvén oltárhoz.

A nép észjárása azt tartja az öreg grófról, hogy őt örökké élteti a szegények áldása! — Eltesse is sokáig, ezt kívánják közel és távol, tisztelőinek ezrei, kik nyolczvanadik születésnapjára, — melynek ünnepélyességeit a családi gyász, György testvére halála megzavarta, — csak csöndben küldheték el áldáskívánataikat.

Omolyi M. E.

Thurzó György kincstára.

Az *Illésházy-féle Köpönyhen* levő eredeti összeírások, följegyzések, számadások, levelek alapján.

(Vége.)

Egészen más világ volt Magyarországon, midőn Thurzó György második leányát adta férjhez: már Boesky kivirta az ország alkotmányának helyreállítását, a törökkel már megkötötték a béke, s Rudolf már meg volt bukva. Ezen nevezetes 1606-ik év legutolsó napján — és épen három nappal Boesky halála után — tartott meg a kézfogó, s kilencz hóval később a menyegző, az elsővel arányban álló gazdag hozományával, s fényben és pompában is ahoz hasonlatosan.

A harmadik menyegzőig közel 6 év telt el, mire felhőtt a második házasságból született első lány Borbála. Thurzó már nádor volt, népszerű, közszeretnek örvendő férfi, ki népszerűségének mondhatni tetőpontján állt, midőn 1611-ik év végén a Báthory Gáborral kezdett, de nem nagy szerencsével folytatott háborút egy békekötéssel bevégezte. Az 1612-ik év elején úgy látszik családjával Bécsbe ment. Itt ismerte meg a magyarországi protestantizmus oszlopának kedvenczenyáját a buzgó katolikus Erdődy Kristóf, fia Erdődy Tamás horvát bánnak s tárnokmesternek, és ápril 12-én Bécsben eljegyezte. Már akkorra elvégezték Bécsben az összes vásárlásokat; ékszerekben, szövetekben, ruhákban, mükben s evő eszközökben 8,721 ftot adtak ki, míg fűszerszáma 485 ftot.

Azután otthon az uradalmakra vetették ki a menyegzői költségeket. Az apróbb részletekben kivül három nagy uradalommal birt, az árvaival, lietavaival s bicsével, melyekre az alodiátúrával együtt kivetettek 60 tehenet, 140 borjut, 350 bárányt, 200 disznót, 16 szalonát, 1000 tyukot, 400 kappant, 400 ludat, 6000 tojást, 600 császár- és fogoly-madarat, 400 nyulat, 30 özet, „szarvasokat és vaddisznókat — mondja a jegyzőkönyv — adni fog az isten”: 2500 pisztrangot, 100 galacsát, 400 menyhalat, 1000 fehér halat, 60 nagyobb 120 kisebb csukát, 15 pulykát, 20 angol tyukot, 30 bölényt, 20 pávát, 100 köből búzát, 400 köből zabot és 100 szekér szénát: vaj, sajt, méz, ecet a belső gazdagságból telvén ki. Az uradalmakra ezen kivül még az ezek részéről kötelese lakadalmi költségek fejében 1500 ft vetettek ki.

Azután hozzá fogtak a vendégek meghívására. Csak a külföldre felszámál több levél küldetett el. Mátyás királyhoz, Ferdinánd főherceghez, a lengyel királyhoz és fiához, a szász választóhoz, a brandenburgi örgrófrhoz, János Keresztély szászai, Károly műnsteri hercegekhez, Dietrichstein, Khles bibornokokhoz, az alsó, a felső ausztriai rendekhez, a bécsi, a krakói tanácsokhoz, a gnezeni, a krakói püspökhöz, a krakói palatinushoz, a cseh rendekhez, a Zierotinokhoz, Molarthoz a lengyel kincstartóhoz s több más főurhoz, kiktől mindnyájától jött válasz, s részint követek küldését ígérték: Mátyás Forgács Ferenc bibornok, a lengyel király Plaza Jánost, fia Welopolskyt, Ferdinánd Keglevichet, Maximilián Zrinyit, a szász választó Révay Pétert, a brandenburgi örgróf Dóczy Istvánt, a szászai herceg Balassy Zsigmondot, a brandenburgi örgróf Schellendorft, stb. küldék.

A menyegző napjára csakugyan egész özőne seregelt össze a vendégeknek. Ausztriából 4, Morvaországból 7, Lengyelországból 4, Slezsiából 4, Erdélyből a fejedelem követe, s a többi fejedelmi követe; az esztergomi, s a kalocsai érsekek, Erdődy Tamás nejevel, az örömszülkő, a nyitrai püspök, Osztróth András, Czobor Mihály, Jakusith András, Thurzó Szaniszló, Pálffy János, Révai Péter, Nádasdy Tamás és Pál, Kolonich Szigfrid, Keglevich nejevel, két Balassa, három Dóczy, (egyik nejevel), két Forgách, Pogrányi Benedek, Zay, Prianyi, Szunyog, s 4 özevgy; a nagyságosok közül, Illésházy Gáspár, Wesselényi István, Nyáry István, Lorántffy Mihály, Horváth Gáspár, s kivülök még 47 főur, ezek részben követeik által; 4 konventnek, 28 megynének, 17 városnak, a végeknek, a váraknak és kapitányoknak követei: összesen 4324 lóval és 2621 inással és cseléddel. Ezek mind a városban voltak elszállásolva, csak az előkelő vendégek és ezeknek fő bejárói kaptak szállást a várban.

Gondolni lehet, hogy ily tengernép elhelyezése és ellátása a felszolgálással együtt nem kis munka volt. S valóban mindenre külön felügyelők nevezettek ki. Első volt a főszalt, itt a felügyelettel 6 urfi bízott meg, kik ülve, s 8 más, kik állva gazdálkodtak, ezen kivül még 13 gazda volt hozzájuk kinevezve az urfiak (Pogrányi, Apponyi, Madochany) közül, s négy a leányasszonyokhoz. Volt 9 felügyelő a konyhára, 5 szállásosztó, tíz gazda a városban elhelyezetteknek, 6 szolga a pohárszékhez, tíz a borhordásra, 3 ajtonálló a felső, 3 az alsó palotához. A pattanyusok felügyeletével a lietavai porkoláb bízott meg, s a várkapuhoz 50 gyalog állított fel, mindnyájan a lietavai egyenruhában; a kék gyalogok a vár előtt állítottak fel, mely czéla a bicsesi had mellé, Árvából és Lietavából két-két száz gyalog rendeltetett fel. Ezekon kivül voltak a kulcsárok segédei, a tálakra felügyelők, s az uraim étekgőei és borhordói, választva a környék kisebb nemesei, s az uradalmi tisztiek és cselédek sorából, oly számmal, hogy az arányban álljon a vendégekével, — mintha egy népvándorlás jött volna össze, osztozva a háziur család örömeiben.

Ily roppant nagy volt a lakoma is, melyet 21 szakács készített. Összesen elfogyott 234 köből liszt, 649 akó bor, 295 akó pálinka, 20 akó ecet, a beszolgáltatók marhák, aprószőcskók, halak és vadak nevezetes része felhasználott; ezen kivül felhasználtak 38 font borsot, 12 font gyömbért, negyedél font szerecsendiót, négy font fahéjat, 48 font rizst, 48 font mandulát, 4 tonna fígt, fél mázsa cukrot, 8 font maluzsa szőlőt stb., mi nem volt csekélység, ha meggondoljuk, hogy egy font bors ára 70 dénár, 1 font rizs 14 d., 1 font tengeri szőlő 14 d.,

1 font mandoláé 50 d., 1 font gyömbéré 30 d., 1 font cukoré 65 d., 1 font maluzsa szőlőé 30 d., 1 font szekfüé 3 frt, 1 font szerecsendióé 2 frt 50 d., 1 font mandoláé 60 d. volt.

A mint a menyegző megtörtént, Thurzó György, nyolcz főur tanu: Bosnyák Tamás, Osztrogyth András, Thurzó Szaniszló, Horváth Gáspár, Pogrányi Benedek, Keglevich G., Zerdahelyi M., Ocskay G. jelenlétében még aznap kézbesítette leánya nász-hozományát egy jegyzék szerint, melyet legalább főbb részleteiben bemutatunk itt olvasóinknak:

„Az arany és ezüst mivek és mindennemű ruhák és egyéb marhának száma, melyeket az mi szerelmes leányunkkal, az Ngos Gr. Thurzó Borbálával elhazsításának idejéig adtunk.

Az arany mivek száma.

1. Egy nyakban vető, melyben vagyon rosa tizenhat, nyolczában mindenikben, négy-négy gyöngyszem, egy-egy gyémánt, kezében mindenikben egy-egy öreg gyémánt, négy kicsiny gyémánt, az nyolczadik rosa, az melyen az násfia függ, melyben vagyon egy öreg gyémánt, apró gyémánt tizenhat. Azon nyakba vető egy násfia, melyben vagyon öreg gyémánt öt, apró gyémánt tizenhat, az végén három öreg gyöngyszem.

2. Második násfia, Cupido vagyon rajta, melyben vagyon gyémánt tizenhárom, rubint negyvenegy, gyöngyszem tizenhat.

3. Harmadik násfia, az melyen egy madár vagyon, ebben vagyon gyémánt négy, rubint tizenegy, gyöngyszem négy.

4. Negyedik násfia, melyen vagyon egy fehér zománcos madár, vagyon rajta öt, rubint tizenegy, az végén három gyöngyszem.

5. Ötödik násfia, az melyben vagyon egy öreg zafir, egy termés rubint, az végén gyöngy helylyel, egy öreg zafir.

Arany láncok száma.

1. Egyik arany lánc, melyben vagyon korszó negyven, az hosszában két-két rubint, az hosszában ismét két-két öreg gyöngyszem, nyom aranyat nro 63.

2. Második arany lánc, melyben vagyon smaragd kő harminczkettő, pémás korszóban és gyöngyszem kétszáz ötvenhat. Mind kövestül, gyöngyöstül nyom aranyat nro 81.

3. Harmadik arany lánc, korszó és péma szemes, vagyon benne korszó öt hat, mindenikben öreg gyöngyszem három, kicsiny nyolcz, kisebb korszó tizenkettő, mindenikben vagyon gyöngyszem tizennyolcz. Mind pémástól és gyöngyöstől nyom aranyat nro 69.

4. Negyedik arany lánc korszó, közben apró lánczocsák, mindenik korszóban öt-öt gyöngyszem, mind gyöngyöstől nyom aranyat nro 84.

5. Ötödik arany lánc igen apró szemű tizenkét szerben, nyom aranyat nro 70.

6. Hatodik arany sinőr lánc tíz rendben, nyom aranyat nro 50.

7. Hetedik arany lánc spanyol mű, fehér és fekete zománcos, nyom aranyat nro 21.

8. Nyolczadik arany lánc két renddel, nincsen semmi zománc rajta, tiszta arany. Nyom aranyat nro 30.

Egy arany öv, nem zománcos, nyom aranyat nro 100.

Hét pár kézre való különb-különb formák, nyom aranyat nro 31.

Gyűrűt tizenhárom adott vele, tábla és hegyes gyémántokkal, rubintokkal kirakottakat fehér és fekete zománczosokat, továbbá három ezüst masez övöt, ezüst lánc övöt, egy aranyozott mosdó medencét, kilencz poharat, melyek közül a kilenczedik „szép mesterséggel csinált, mely volt István királyé, az mely pohárban vagyon sőtartó, mind egyben csinálva, nyom girát nro 6”, egy aranyozott kivat kannát, egy aranyozott csészét, tíz ezüst tálat és két tornás tálat, tizenkét ezüst tányért, ugyanannyi sávosan aranyozott kést és villát, egy aranyozott mosdó medencét, aranyozott fődéles poharat, egybejáró aranyozott vert kupát, szőlő gerendaluk-poharat. De folytassuk az összeírást.

Az szoknyák száma.

Egy megyszínű sima bársony szoknya, fehér gyöngyös peremmel, az alja két renddel, az elei négygyel prémezett, ahoz

Egy fekete bársonyvirágos hosszú janker, virágos vont ezüsttel bélelt az uja és az elei, melyen vagyon boglár nyolczvannegy, mindenik boglárban egy rubint, s két gyöngyszem.

Egy sárga virágos vont arany szoknya, hosszú uja két renddel paszománnal prémezett.

Egy szederjes virágos vont arany szoknya, hosszú uja arany szövessel szedett.

Egy vont ezüst szoknya, arany virágu, hosszú uju, arany paszománnal prémezett s egy király

színű virágos bárson szoknya, hosszú uju u. i. ezüsttel prémezett.

Egy fekete virágos bárson szoknya, hosszú uju, arany paszománnal prémezett.

Egy vörös virágos bárson szoknya rövid, az melynek az alja atlasz, arany paszománnal prémezett, az alja öt renddel s az elei nyolcz renddel.

Egy szederjes virágos bárson szoknya, arany paszománnal, az alja hét renddel, s az elei tíze prémezett.

Egy tengerszínű virágos bárson szoknya rövid, arany paszománnal, az alja hét renddel, az elei nyolcz renddel.

Egy testzsinű sima bárson rövid szoknya, tűzött prémmel verschliessen prémezett.

Egy tengerszínű sima vont arany szoknya, hosszú uju, arany szövessel szedett.

Egy testzsinű metélt atlasz szoknya, hosszú uju ezüst paszománnal prémezett.

Egy fehér atlasz szoknya hosszú uju arany paszománnal prémezett.

Egy hajszínű metélt atlasz szoknya, török aranynyal varrott, széles prémmel prémezett.

Egy levendula színű nyomtatott atlasz szoknya arany paszománnal prémezett az alja hat renddel.

Egy kék atlasz metélt rövid szoknya, ezüst paszománnal prémezett.

Egy vörös atlasz rövid szoknya, ezüst paszománnal prémezett.

Egy hússzínű atlasz szoknya, arany paszománnal prémezett.

Egy fekete virágos tafota szoknya, félbe való szerzli bomezzel együtt.

Egy fekete dupla tafota szerzli bomezzel együtt szoknya fölbe, való.

Egy megyszínű nyomtatott bárson szoknya alsó, trezot prémmel prémezett.

Egy testzsinű virágos bárson szoknya alsó, arany kötéssel prémezett.

Egy tengerszínű kamuka szoknya alsó, paszománnal prémezett.

Egy vont arany, egy fekete bárson s egy tafota fekete bárson bomez.

A vele adott *subák* száma volt 7 téli prémezett, gyöngyös, virágos, nyusztalt bélelt, arany paszománcos bárson és 7 nyári, részint bárson, részint atlasz. Azonkivül három *stuezli*, fehér gyöngygyel s aranynyal tűzött, bársonból vagy atlaszból, kilencz gyöngyös főkötő, arany boglárakkal, rubinokkal ékesítve, közülök egyik csillagmódjára csinált. Volt hét *kapet* (fejdisz), hajszínű, gyöngyökkel, boglárakkal, rubinokkal kirakott, zöld zománcos virágu pántlikákkal diszítve, hat kövekkel, boglárakkal kirakott süveg, s egy egész sereg fehér ruha, aranynyal varrott selyem lepedők, fátolyok, selyem kamuka abroszok, számszerint 66, 190 asztalkendő stb.

A három menyegzőt, melyet György ur egy tized lefolyása alatt tartott, sok ékszer s ezüstneműt kivitt a bicsesi tárházból — de azért meg se látszott rajta. A mint a lakadalomnak vége volt, öszeiratta tárháza kincseit, s úgy találta, hogy oka lehetett azzal megelégedetnek lenni.

Volt benne 5 nyakban vető függőkkel egyetemben: a leggazdagabban volt 91 rubint, 62 gyémánt s 48 gyöngy; a legkevésbé gazdagabbak 4 gyémánt, 4 rubint, 12 smaragd s 32 gyöngyszem. Volt ezekhez még külön 17 függő 10—2 gyémánttal, 37—6 rubinnal 52—8 gyöngyszemmel kirakva.

Volt 25 arany láncz, spanyol módra csinált, fekete zománcos, különböző kövekkel, korszó módjára csinált boglárakkal ékített, egész sor gyöngyökkel — melyekben kisebb-nagyobb 800—60 szemig volt — gyémántokkal, rubinokkal, smaragdokkal kirakva, köztük egy pogány pénzéből készítve.

Volt benne az ifju asszony 10 gyűrűjén kivül 41 rubin, gyémánt, zafir, smaragd, türkéz chrisolitussal kirakva: két abroncs-formára készítettve „orvosság van bele csinálva.”

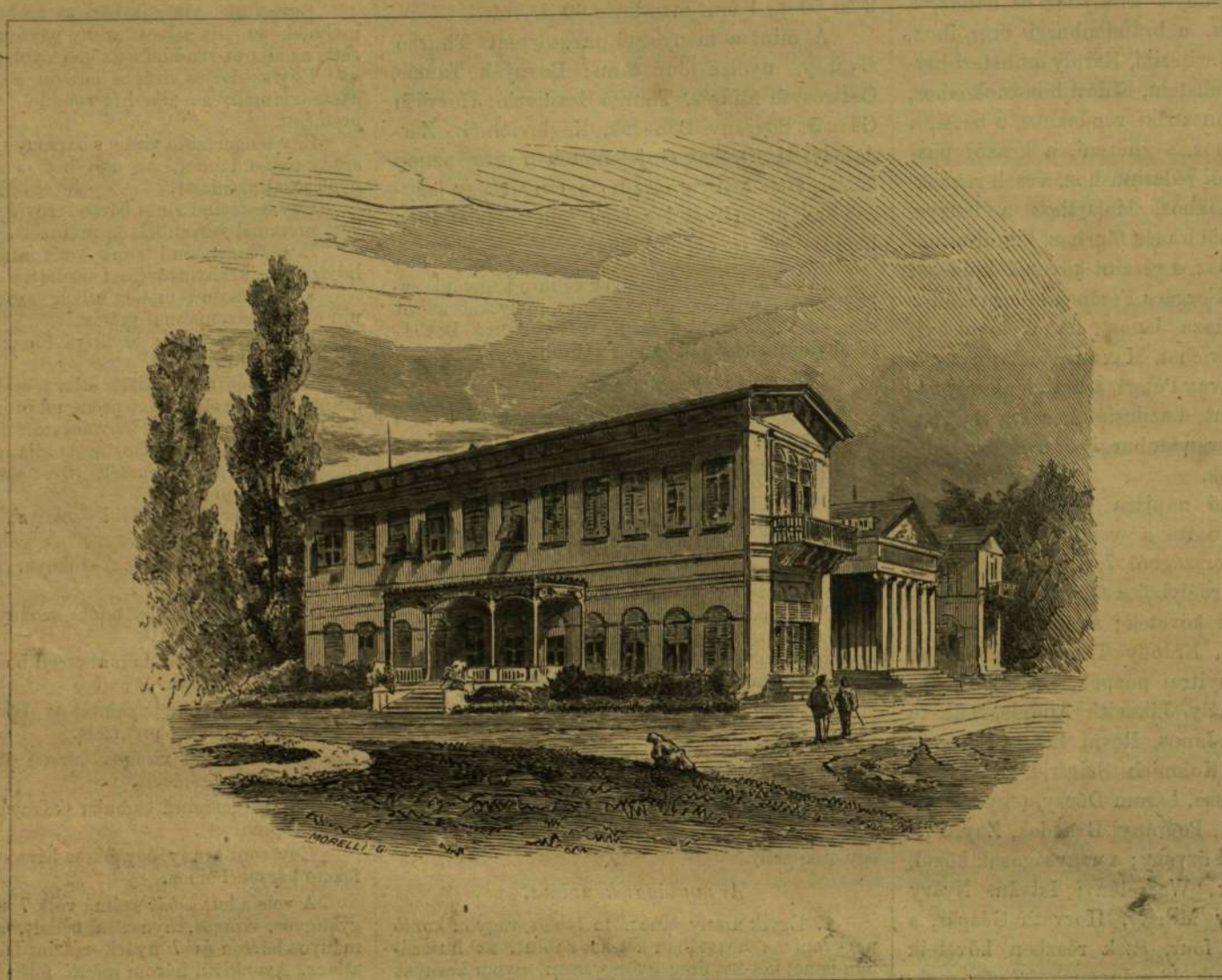
Kézrevalók — brazlette — 13 db, köztük több páros, némelyikben orvosságos kövek, egy pedig pogány pénzéből készült.

Boglárak száma: 14 gyémántokkal kirakva, részben zománcosak.

Övek száma: 13 fehér és kék zománcos, angyal képekkel ékesítve, végeben báránkyával ellátva, köztük 100 aranyat nyomó több.

Korona — diadem — 14, ezek is kövekkel, gyémántokkal kirakva.

Süveg 8, gyémántokkal, rubinokkal, boglárakkal és függőkkel kirakva.

A FÓTHI KASTÉLY.

A FÓTHI PARKBÓL.

A HÁBORUBÓL. — TÖRÖK CSAPATOK MARSON SZINANKÖITŐL KACZELJEVO FELÉ.

ISIS TEMPLOMA PHILAE SZIGETÉN FELSŐ-EGYIPTOMBAN.

Kupa 54 dupla s 4 fél: összesen 281 gira és 20 lat ezüstöt nyomó.

Kivert fedeles pohár 79, harang-formára csinált pohár 40, hajogós és szőlő-formára csinált pohár 13, virágos kupa 21, ezüst kanná 12, mosdó-medence 17, aranyzott csészék s poharak 21, palaczk aranyozva 5, egy pinczetek 8 sávossan aranyzott palaczkokkal, 10 sótartó, 18 sávossan aranyzott vagy máskép ékített gyertyatartó, 93 ezüst, részben aranyzott kanál, 75 részben aranyzott villa, 73 részben aranyzott tányér, 120 kisebb-nagyobb ezüst tál — mely összesen 1415 gira ezüstöt tett ki.

Ezeket kivül voltak a diszparahak és kupák: hal, csiga, szarvas, ökör, pelikán, sólyom, gálya, nő, egyszarvu, mak módjára csinálva, egybenjáró poharak, ezüst kalamárisok, füstölők stb. 195 girányiak.

Ezután következtek a katona-szerszámok: szabályk, pallosok, hegyes török, botok, lőszerszámok, esábrágok, nyergek, kárpitok, díván-szőnyegek, fehér szőnyegek, asztalra való szőnyegek, aranyos selyem és paraszt-paplanok, párduezbörök, superlatok, óneszközök, rézművek — mind ez oly bőségben, mintha egész raktár lett volna.

Hogy mennyi értéket képviselt e kincstár, azt pontosan meghatározni nem lehet, miután a gyöngyök, gyémántok és kövek mérete nincs meg, s annál fogva hiányzik a biztos támpont. De nagyságáról fogalmat ad az, hogy csak ezüst munka nélkül 2000 márkát, azaz: száz mászát nyomó volt benne. Abban az időben egy márka ezüstöt 15 frttal számították — tehát ez 30,000 frtot tesz ki akkori pénzben. Ezen adatot véve alapul, e kincstár értékét megközelítőleg legalább egy millióra lehet tenni.

E kincstár tetemesében a nádor életében még kétszer: leányának Ilonának és fiának Imrének lakadalmával volt igénybe véve — mind kétszer a megelőzőkhöz hasonló arányban. A fenmaradt össeírások, számadások mutatják, hogy az egyes lakadalmak költségei s az egyes hozományok közt tetemes különbség nem volt. Sőt magok az egyes tételek is hasonlítottak egymáshoz — úgy hogy azon negyed század alatt, melyben e menyegzők megtartottak, a divat nem változott. Ugyanazon ruhanevelés és ugyanazon díszítések fordulnak mindenkor elő. De a divat áramlatait éppen az egyes ruhadarabok rendkívüli drágasága zárta ki, azoknak sokfélesége tette feleslegessé. Midőn pl. egy ruhán 40 gyöngyös és 40 gyöngy nélküli boglár volt, midőn adtak zöldvirágos bársony, fekete atlasz aranyvirágos, sima vont ezüst prémel, sima vont arany paszománttal, testszinű bársony, virágos kék bársony, vörös bársony, fekete bársony, puplikán színű, sima kék, zöld atlasz, kék atlasz, vörös átvért vagy hatféle kamuka szoknyát, ugyanannyi bársony és atlasz gyöngyökkel kivarrt paszománttal prémezzet subát, ugyanannyi fejkötőt, ugyanannyi süveget, mindnyáját gyöngyökkel, kövekkel kirakva, az évek hosszu sorára lehetővé volt tette a változatos öltözködés. Mert maguk a ruhák is színeikre, anyagukra s díszítéseikre nézve rendkívüli változatosak voltak. Szerepelt a versaillesi, igen a spanyol divat. A prémezések fölött egész gyöngyosorok voltak. Sok volt a sima, még több arany, ezüst virágokkal kirakva. Éva mai leányainak ruháira messze mögötte marad az akkoriaknak érték és változatoság tekintetében.

Mert valóban e ruhák is rendkívüli értéket képviseltek, melyeket csak az olyan kincstárak fedezhettek, milyennel Thurzó György bírt. De az csak egyik részét tette a hozományoknak, jóval nagyobb, sőt mondhatni fő volt az ékszerek

száma, mely nem a vásárlásból, hanem a kincstárból került ki. Ezeknek megközelítőleg sem tudjuk árakat, s ez a hozomány értékének biztos meghatározását lehetlenné teszi. A vásárlások egy-egy hozományánál 7—800 frt közt váltakoztak — a mi a mai értékhez viszonyítva 7—8000 frtot tett. Ezt véve alapul — miután egy ilyen vásárlásban egy lánczánál több nem szerepelt, egy hozományban pedig 10-nél kevesebb nem adatott — egy hozomány összes értékét némi valószínűséggel bíró számítás szerint, melynek alapját az ékszerek akkori árának a mai emelkedetthez viszonyítása teszi, 100—150,000 frtra becsülhetjük.

S e hajdan fényes hely, a bicsai vár, ma egyszerű gazdasági lak; tárházából a felhalmozott roppant kincsek, termeiből, szobáiból a persa és török szőnyegek, a drága kelmékkel bevont gazdag aranyozású butorok, fegyvertárából a szabályk, kardok, török, buzogányok, botok, ékes művi puskák, a várfokról a család színeit és ezimereit viselő katonák, a kert, a gyűjtemények eltűntek.

Szilágyi Sándor.

Isis temploma.

Felső-Egyiptomban főleg a Nilus partján egymást érik a szebbnél szebb vidékek. A folyó áldást hozó hullámaival hol szélesen kiterjed, hol ismét összeszorul ama kopár granit hegy-lánczok között, melyek az ő hajdankor e művelt államának annyi egyszerű épületéhez szolgáltatták a szilárd anyagot. A sok szép táj között Asszuán környéke a legszebbek közé tartozik. Pálmák, terpentinfák, szykamorok és szederfák lepik be tropikus gazdagsággal a folyó két partján elterülő lapályokat és jól öntözött halmokat. De alig gyönyörködött a szem az erdők molygó zöldjén s csakhamar egy elenyészett műveltség porladó néma tanuin, számtalan romhalmozon s más emberi alkotáson akad meg, a melyek bár lassu, de biztos megsemmisülésnek néznek elébe. És a szent folyam hullámai között, melyek itt óriási erővel törnek maguknak utat sivar meredek granit tömegek közt, megannyi ezübe foglalt zöld smaragdként csilognak elő a szebbnél szebb szigetek, a melyek között legnagyobb és legnevezetesebb Philae, melyet ma Bilak-nak neveznek, mi határszigetet jelent, mert századokon át e sziget képezte Egyiptom déli határát. De a Nilus vadul tombol és tájézkodik a „Templom-sziget” körül, miként az arabok nevezik, mert itt vannak azok a híres zuhatagok, a melyeknél a hullámok sziklák és természetes kőfalak közt rohannak le a mélyebb lapályra, veszélyes örvényeket és forgatagokat képezve majd minden lépten-nyomon. Philae szigete 25 lábnyira emelkedik ki a Nilus vizéből, s annak évenkénti rendes kiadásakor majd egészen a víz alá merül. A sziget sziklái és granitfalai számtalan hieroglyphikus felirattal vannak borítva s igen sok, ma már alig olvasható görög név is látszik azokon, melyek hihetleg rég elhalt hellén turisták látogatásait voltak megörökítőek.

Philae a legrégibb hajdankorban még nem volt nevezetes hely s csak inkább Ptolemaeus Philadelphus király alatt lett azaz, ki a szigeten a híres Isis-templomot kezdette építtetni. Azonban ennél jóval régebbi épületek romjai is láthatók itt, melyek hihetőleg még a Pharaók idejéből származnak. A monda szerint az egyiptomiak két legfőbb istene, Isis és Osiris, e szigeten van eltemetve. Az utóbbinak sírján 360 tejjel töltött urna állott, melyeknek tartalmát naponként megújították. A rómaiak korában római helyőrség tanyáztott itt, a melynek téglaházai hatalmas romhalmozokban még ma is fölismerhetők. A sziget hieroglyphikus neve Pe-i-nél, a mely szó Plutarchus szerint „szent mezőt” jelent s valószínű is, hogy a sziget mindig az volt, mert a szó valódi értelmében tets van építve imaházakkal és áldozó helyekkel. A szigetre csupán papoknak volt szabad lépni; a többi közönséges halandók csak távolról gyönyörködhattak a ragyogó templomokban. A föld kerekéségén csak kevés helyen lát-

ható annyi különféle izlésű és eredetű építészeti emlék, mint Philae szigetén, mely valóban élénken tárja elénk a leghatalmasabb nemzetek mulékonyágát. Itt a Pharaók és Ptolemaeusok építettek ragyogó templomokat és palotákat, amott meg a rómaiak és arabok emeltek hatalmas védműveket és kőfalakat, s mind e sokféle romokon angol, francia, német és más nyelvű feliratok látszanak, bizonyítékul annak, hogy itt az ujkori Európa tudósai és katonái is megfordultak és e romokat kiké a maga szempontjából tanulmányozta.

De a természet örök hatalma még megragadóbb látványt nyújt itt. A vörös granit-teraszok szédítő meredekséggel ereszkednek alá s a folyó alatt is messzire elhúzódva veszeltyessé teszik a hajózást, a partokon pedig ama kimeríthetetlen gazdagságu kőbányák tűnnek föl, melyeknek sziklatömegéből az egyiptomi és aethiopiai templomok óriási szobrai és obeliszkei készültek. Még most is ott látható a természetben egy kifáragott, csaknem teljesen elkészült obelisz, mely az akkori mesteremberek ügyességéről, művészetéről és bámulatos erővel párosult kitarásáról tanuskodik. E sziklák sima felületén hieroglyphikus faragványok láthatók, melyek az egyiptomi istenségeket és a nekik hozott áldozatokat tüntetik föl. Egyetlen más nemzet sem tudta oly bensőleg azonosítani magát hazájával, mint az egyiptomi, úgy hogy hirnevének emlékei a szó valódi értelmében magába a földre vannak ültetve, vésvé és rajzolva.

Bár Isis temploma még meglehetősen ép állapotban van, úgy Philae, mint a többi nilusi szigetet ma már csak néhány nubiai család lakja számtalan hiena, sakál, vadkuty, skorpió, ezerlábú és kigyó társaságában. E vidék gyönyörű parti növényzetét a krokodilok is gyakran választják pihenő tanyául, s ezáltal bátorságtalanul teszik azt mind az ott lakókra, mind az idegen utazókra nézve.

S. L.

SERVADAC HECTOR

KALANDOS VÁNDORLÁSA A NAPRENDSZEREN ÁT.

VERNE GYULÁTÓL.

MÁSODIK RÉSZ. — TIZENKETTŐDIK FEJEZET.

A Gallia középpontja felé.

A vulkán tüze kialudván, s a lávafolyam megszünvén ömölni, a hideg észrevehetőleg és gyorsan növekedett. Maga Palmyrin Rosette is kénytelen volt odahagyni szemlélő helyét, mely magasabban s nyiltabban fekvén a többi üregeknél, a hideg legeléször vált benne kiállhatatlanná. A mélyebb üregekbe lassabban hatolt be a külső hideg, s a Gallia teste, — mint egy haldokló, a kinek végtagjai hűlnek ki előbb, szívé pedig legkésőbb hagyja el a meleg, — itt még tartotta előbbi életjeleit, ámbár észrevehető volt, hogy a meleg itt is csökken, s mintegy visszavonulóban van, a sziv felé, a Gallia középpontja felé.

— Jól van, szólt Servadac, ha itt nem maradhatunk, menjünk közelebb a szivhez, a középponthoz, ott még talánul melegeit.

Valóban ez észszerű gondolat volt. Hogy a vulkán látszólagos kialvásával annak belső melege egyszerre megszűnt volna, hihetetlennek látszott. Sokkal valószínűbb volt, hogy a központi tűz valamely más ponton, a Galliának talán tulsó oldalán, könnyebb utat tört magának, s ott önti ki lávafolyamát, míg az előbbi utjáról eltérve, hidegen hagyja az ittenieket.

A teendő tehát az volt, leszállani a vulkán mélyébe azon az uton, a melyen eddig a láva feltört, és mindaddig szállani alá, míg csak elég közel nem jutnak a központi meleghez, arra, hogy a megfagyástól őrizve legyenek.

Arról szó sem lehetett, hogy a vulkán tetején bocsátkozzanak be a kráterbe. A hegy orma-

sokkal magasabban feküdt, s oldala sokkal zordabb és meredekebb volt, hogysem a külső hideg levegő oda feljuthattak volna, megfagyás és birodalmak elenyészését s az emberi dolgok mulékonyágát. Itt a Pharaók és Ptolemaeusok építettek ragyogó templomokat és palotákat, amott meg a rómaiak és arabok emeltek hatalmas védműveket és kőfalakat, s mind e sokféle romokon angol, francia, német és más nyelvű feliratok látszanak, bizonyítékul annak, hogy itt az ujkori Európa tudósai és katonái is megfordultak és e romokat kiké a maga szempontjából tanulmányozta.

Procop hadnagy, miután szoros vizsgálat alá vette a lakhelyükül szolgáló üregeket, azok fekvését és falait, arra az eredményre jutott, hogy ezek egyike közeli érintkezésben van a vulkán központi kéményével, s egy fal áttérése által abba bele is juthatnak. E fal mindig sokkal melegebb volt a sziklakörnyezet többi részénél, mivel a láva csaknem közvetlenül mellette toltul fel a magasba, míg a vulkán működésben volt. Mint egy hét-nyolcz méternyi vastagságu sziklafalat kellett áttörniök, hogy ezelőz érhesenek.

Azonnal munkához láttak, még azon éjjel. Az orosz matrózok, hadnagyuk vezetése alatt, ép annyi erőt mint ügyességet tanusítottak a csákányok és faltörő vasak kezelésében. Ez eszközök azonban nem voltak elegendők a cél elérésére. Lőporral kellett a falat repeszteni, s belebb hatolni.

Ez két egész napot vett igénybe, s a sziklafal csak január 4-kén volt egészen áttörve és pedig oly tág nyílással, hogy azon egy ember kényelmesen átmehetett. Procop hadnagy és Servadac kapitány, magok előtt egy fáklyával Ben-Zoufot bocsátva, voltak az elsők, a kik abba beléptek.

Procop hadnagy már előbb észlelte, hogy a kődarabok, melyek a fal tulsó oldalán a mélyébe hullanak, nem zuhannak egyenesen le, hanem részatos sziklameredeken gurulnak alá, a miből azt következtette, hogy nem függőleges, kéményszerű mélység vár rájuk, melybe való lebecsáztatás sokkal nehezebb lett volna, hanem habár talán meredek, mindenesetre járható sziklaut nyilik előttök. Ugy is lön; a lejárát 40—45 foknyi hajlással bocsátkozott alá, s mivel egyes kiálló kövekkel, mintegy lépcsőszerűleg, volt ellátva, a lejárát nem volt épen nagyon nehéz. Hogy mégis jól kikémleljék s megismerjék az utat, mielőtt az egész társaságot kockáztatnák, ők csak hárman bocsátkoztak le abba. Mivel a lépcsőzet itt-ott nagyon is hiányos volt, többre került félóránál, míg mintegy ötszáz lépésnyi mélységre juthattak. A földalatti menet itt-ott tágas üregek alkotották, melyeket azonban a Ben-Zouf fáklyája képes volt egészen jól bevilágítani; nagyobb termek, mint fenn a Nina-kaptárban, hol eddig oly kényelmesen voltak elhelyezve, itt nem mutatkoztak. Azonban be kellett érniök azzal, a mit kaptak.

A földolagban mindazáltal, úgy látszott, teljesül a Servadac reménye és számítása. Minél lejjebb szállottak, a hőmérséklet érezhetőleg, és pedig gyorsan emelkedett; és pedig nem csak oly mértékben, mint a földi bányákban vagy hegyüregekben, melyek a föld középponti melegétől nyerk hófokuk némi emelkedését; hanem oly mértékben a mi világosan mutatta, hogy egy vulkán gyomrában járnak, melynek hő-forrása némileg más irányban terelgette elfordult ugyan fölök, de nagyon távol most sincsenek attól. Egy hőmérő, melyet Servadac, és egy légsúlymérő, melyet Procop hadnagy hozott magával, egyenlő arányban gyors emelkedését. Hatszáz lábnyi mélységben a Gallia talajának felszine alatt, a hőmérő már 6 fokot mutatott a fagypontra felül.

Ez ugyan csekély meleg volt még arra, hogy kellemesen lehessen élni benne, de a mint

ujra négyszáz lábbal mélyebbre ereszkedtek, már 12 fokot ért el a hőmérséklet, s ez már elég volt, föltéve, hogy változást nem szenved valamely külső ok miatt.

Itt megállapodtak, mert a közciklalfalak mögött hallani vélték már a mélységben forrongó lávafolyam tompa zugását.

(Folyt. követc.)

Hugo Károly.

1808—1877.

Csodálatos a sors keze.

Ez előtt tizenkilencz évvel mily lelkesedéssel, mily örömmel üdvözöltünk egy külföldről haza térő hazánkfiát, ki három nemzet nyelven indult szülőhazájának hirt nevet szerezni, s mennyi szép reményű kötöttünk jövőjéhez, midőn a „Vasárnapi Ujság” 1858 évi 38-ik számában arcképet először közöltük.

Azok a szép remények hogy elfonnyadtak egymás után sorra, mint valami ellenséges szellem pestises lehelletére, s a szép lombos fából, melyen a babér már fakadni kezdett, nem maradt egyéb a korhadó törzsénél s a zörgő száraz ágánál, mely kiesértetiesen verődött együvé, megszerve riasztva minden közeledő emberi lelket.

Titánnak indult, s lett belőle egy világgrész szánandó elmebetege, ki még megtörötten, zavart elmével is az eget keresi, azt hívén, hogy ő még mindig títán.

Szegény Hugo Károly, ki ihlettel kaptál bele a lant hurjaiba, hogy elzengd rajta a „szegény költő zsolozsmáit” s vad hevületben összetépte a hurokat és az égi dalból lön egy tépett lélek ijesztő, örült ivóltése. Szomorú finale szépen kezdett dalhoz.

Az ifju nemzedék már csak mint nemzetközi csendes örület ismeré, ki három nyelven terjeszti zilált elméje szánandó törzszülőit. Ez utolsó időben már a „civilizáció pápája” volt, ki bullákban, brévékben és nunciumokban nevezte ki rendre a civilizációz lovagjait azok közül, a kik kimélettel voltak szegénynek hőbortjai iránt, — a „költők fejedelme” volt, Shakespearenél nagyobb, mert az csak isten után teremtett legtöbbet, míg ő istennél is többet, — az „orvosok orvosa” volt, a ki kisebb betegem nem is kezdi meg a gyógyítást, mint azon, a ki már halott, — felfedezője volt a világot ujáteremtő új tudománynak, a „Hugogikának,” és megteremtője egy még nem ismert művészeti ágának, a „cantomimikának” s egyuttal első executora is annak, mint „divino tenore” és utólréhetetlen mimész.

Mi már így láttuk. Eljártszotta a Shakespeare tragédiáit egy maga. Ó volt Coriolán is, Coriolánnak az anyja is, Coriolánnak neje is, — Menenius Agrippa is, meg Brutus is, meg nép is. Előjött a kis reoutheli emelvényen magas cothurnusban, patriciusi tógában és szavalt, dörgő, kemény, kellemetlen hangon, lehetetlen pozitúrákban, megdöbentő arckifejezéssel, a milyen kifejezés már csak a tébolyodott ember arczának lehet. Coriolán adta, a kéréhetetlen fut. — Aztán átszaladt az emelvény másik oldalára, s már magasabb, egészen más diapasonból vett, reszkető női hangot utánozva, tógáját fényolnak arczára boritva, térdre esett és úgy könyörgött Coriolánnak. Most Volumnia volt, a római hős anyja. Aztán háttérbe vonulva, összehuzta borzasztó szemöldökét, kiterjeszté karjait és zúmmogott, morgott, sikoltott, fenyegetett s utánozni vélte azt, mikor ezer ember beszél. Most volt a nép. És így borzasztó kusztált össze-visszaságban. És hitte, hogy sikerült előadnia a tragédiát, s várta és mikor megkapta, kegyteljes mosolylyal fogadta a tapsokat. Ime a hatás! Magyarország nem vész el, mert megértette az isteni művészt!

A közönség tapsolt, ujongott és kacagott. Kacagta a komédiát. De látni lehetett elkomorodó, szomoruan magok elé tekintő arczokat, s egy-egy elmorzsoló könyvet a szemekben. Siratták a tragédiát, — de nem a Shakespearet, hanem a megtévelyedett lángelme szomorú tragédiáját.

A boltok kirakataiban pedig mányok megjelent Coriolán nagy karddal, Shylock nagy szakállal és — Sappho nagy lanttal a kezében. Igen Sappho is, a muzsák nőtestvére színről színre lefényképezte. Mí volt neki, a minden-

ható geniének, áthidalni azt a rejtelmes nagy lézapot, a mely a férfinemet a nőitől elválasztja.

Később aztán, évek mulva rájött, hogy ő bűbajos hangú énekes is szegény. És énekelt. Énekelt nyilvánosan. És énekelt baszuzt és szopránt, tenort és altot, meg baryton, — énekelt cavatinát, coloraturát, recitativet, — énekelt szőlőben duettet, tercet-quartetet, férfi és női kart. És zenekíséretet is hozzá, nagy dobot, bombardont és pikulát, — mindent, s hirdetett előadást. Maga fogja előadni az egész operát, — sőt több operát. Nem kell neki segítség hozzá.

Es még akkor is voltak, a kik elmentek kinevetni a szánandó örület. Sőt akadt lap, a mely komolyan megtámadta, a rendőrség figyelmébe ajánlotta, mint magát örültnék tettező világbolondit, pénzzsarolót. — No de vissza is torolta a felségserést, az isteni szikra e bemooskolására irányzott attentatumot a „Fuchtel”-ben. Anathema alá vetette mint pápa, exilumba küldte mint király, és pokolra kárhözottát mint boszúálló isten.

Nem, nem volt ő szimulans, szegény árva feje. Emlékszem jól. Zord téli nap volt. Sivítva fűtyült a szél, örülten keringő ténzban kergetve a hókisérteteket maga előtt. Havazott erősen, alig lehetett látni tőle néhány lépésnyire. Bohó szeszély, vagy mi, kivitt a város- ligetbe. Gyalog. Kocsi, vasut mit keresne ott ily időben?

Pusztá volt ott minden. Még a jég sport bolondjai is okosabbak voltak, semhogy ilyenkor kijöjjenek. Egy árva lélek se látszott semerre, olyan volt a körönd tája a hullámvonalokba feltorlott hóhalmokkal, mint egy jeltelen temető. S nekem úgy tetszett ez a halott vidék, a hol nincsen élet. Kedvem telt benne, hogy ott ácsorogjak a szeptől hóban s nézgem, nem zavarja-e meg a meghalt védekét legalább egy madár. Az se zavarta meg.

Egyszerre messziről valami különös, soha nem hallott hang ütö meg filemet. Megálltam, figyeltem. Nem hallottam semmit. Már azt hittem, csalódás volt, midőn újra felhangzott hozszan, kellemetlenül, magasan, emberfeletti magasságban kezdve, veszett rohammal le a chromatikai skálán, mind mélyebbre mélyebbre, végül halkán bugyborékolva, mint mikor a korsó megteklik. Emberi hang, semmi kétség. De mily irtózat! Akkor borzongott először végig tagjaimon a téli hideg.

A kiváncsiság arra felé kényszerített, a honnan a zagyva hang érkezett. Utközben még kétszer-háromszor hallottam szörnyű variációkban. Egyszer aztán megpillantottam a köröndi padok egyikén egy alakot. Hanyatt feküdt, az ég felé nézett, a hó arczába verődött, kalapja mellette a földön, s hosszu szürke sűrű haját szemébe csapkodta a szél. Megborzadtam. Ez örült.

Hugo Károly volt. Főlegyenesedett a mint elhaladtam mellette a ropogó havon. Soha se fogom elfelejteni azt az arczot, a melylyel rám meredt. De nem szólított meg. Még megláthatam a mint visszafeküdt, előbb lerázva hajáról a havat. Aztán megint hallottam az előbbi hangot, mely most egy hangfutamra következő borzasztó trilla volt. Csakhogy most a közelből a dallamnak szövege is volt. Tisztán kivehettem: „Cordelia.”

Ah ez a szegény ember Leart játsza itt a zivatarban. Egymaga, önmagának. Megváltasztotta jól a kietlen scenériát. Kít bolondit az itten, a hol senki nincs?

Nem, szegény ember, te nem voltál tettetett örült. Igazi, szánakozást érdemlő beteg voltál.

Soha nem tudtam elfeledni ezt a jelenetet, mely jobban megrázott, mint a legkitünőbb művésztől eljátszott Leart király a színpadon. Most is szemrehányást teszek magamnak érte, hogy oly szivtelenül tudtam elmenni mellette, ott hagytam a szerencsétlen öreg embert hóban zivatarban, s nem segítettem meg, mint Leart megsegíté Szegény Tamás.

Mily keserű szatira most olvasni el, a mi rólad e lap hasábjain két évtized előtt megjelent. Csillagnak nézték ravtyogványodat, hulló csillag lettél, meteor, mely vakító tűzzel szórja felbomló lénye sziporkáit, leesik s midőn megnezzük: — salak.

Egyik álmod teljesült, szegény te! Nagy lettél, mint Shakespeare. Sőt nagyobb. Te nem irtad, te magad csináltad a nagy tragédiát, s

magad voltál hőse, kit az üldöző fatum elejt kérelhetetlenül...

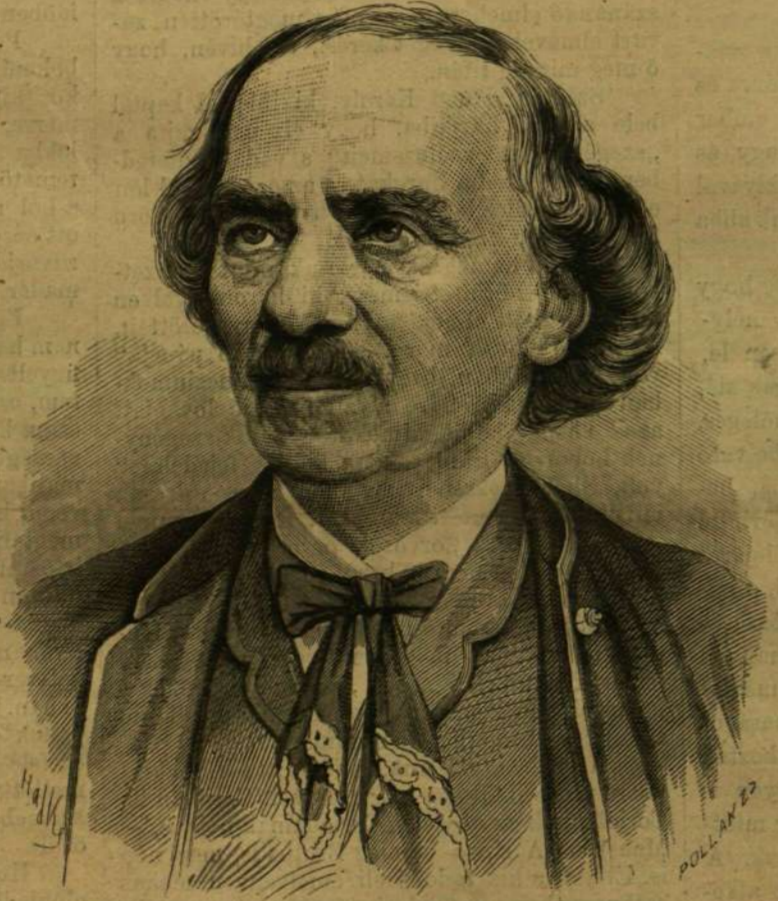
Hugo Károly szegény szülőknek volt gyermeke, s Pesten született 1808-ban. Valódi neve Bernstein volt, a Hugo nevet csak később vevé föl. Atyja érőnek erejével kereskedőt akart nevelni belőle, de ő színész akart lenni. Az atyai hatalom győzött, s a fiú elvégezte a gymnasiumot, majd a sebészetet is. De nem volt pénze, hogy a szigorlatot letehesse. Felcsapott hát katonának, s a nyomorult lőnépből takarítá meg a rigorózum díját 20 hónap alatt.

Az 1830-ki lengyel fölkelésor belépett a lengyel seregbe, mint orvos, s e minőségben érdemrendet is kapott. Varsó eleste után beosztották orosz szolgálatba, de onnan nem-sokára visszatért Pestre, s megkezdte az orvosi gyakorlatot. A cholera a homoeopathiához térít, s ekkor több munkában védelmezte Hahnemann rendszerét, oly szépen és behatóan, hogy Hahnemann magához hívta Párisba. El is ment oda 1839-ben, de gyermekkori vágyai új tápot találtak a színházakban, s elhatározá, hogy ezután a gyógyászat helyett a művészetnek és költészetnek él. Párisból Hamburgba ment, s ott adá ki a „Vándorló agglégény epedő hangjait”. De vágya nem terjedt kisebbre, mint gyökereken reformálni a német színügyet, s ezért Berlinbe ment, hogy Shakespeare műveit saját felfogása szerinti beosztással hozza színre, s ő maga játssa Romeo-t, Shylockot, Leart, Hamletet stb. A berlini igazgatók által visszautasítva, Hamburgba tért vissza, s Altonában Bern név alatt csakugyan föl is lépett a színpadon Calderon „Élet álom” című színművében mint Roderik. De ez nem volt neki elég. Ábrándképe Bécs volt, az udvari színház. Bécsbe ment hát, hol mint hason-zenyi gyógyász működött, de minden törekvése, hogy színműveit előadassa, nem sikerült. De nem csüggedt azért. Keservesen összetakarítá a nyomtatási költségeket, s kiadá a „Világ színjátéka” és a „Bölcsök köve” című színműveit. A sok téves, tulzolt, használhatatlan mellett sok phantáziát, költői szépséget, bölcselmi szellemet is talált a kritika bennök. Majd kiadá már előadásra is alkalmas drámáját, a „Brutus és Lukrécia” címűt. De a külföldön e darabjának erősebb vetélytársa támadt Ponsard „Lukrécia”-jában, s ott az övé nem bírt színpadra vergődni. Ez nagyon megszorította, hátat fordított tehát a külföldnek, s visszatért Pestre. De ekkor már elfelejtett magyarul, s újra kellett tanulnia hazája nyelvét. Megtanulta úgy, hogy megírhatta az „Egy magyar király” című öt felvonásos tragédiáját, mely némi simitással, — melyet, úgy tudjuk, Egriess és Szligiet is eszközöltek, — 1846-ban színre is került, úgy szintén „Brutus és Lukrécia” is, mely mind a nemzeti, mind az iteni német színpadon tetszéssel találkozott s még néhány év előtt is adattel, — de már akkor csak a szegény költő „jutalmára”. Ekkor írta, egy francia beszélyke nyomán, legjobb, igazán jó darabját, a „Báró és bankár” címűt, mely még ma is a nemzeti színház műsorán látható.

1847-ben ismét Párisba ment. A szerencse mosolyogni látszott rá. Jules Janin pártfogása alá vevé s már jó után indult, midőn a forradalom halomra dönté szép kiltásait. Ekkor ismét visszatért a homoeopathiához egy ideig, s 1848-ban megint meglátogatta hazáját, francia nyelven írt két drámájával, melyeknek hangzatos címe: „La comédie infernale” és „L'Iliade finie”. Majd Berlinbe ment, hol „Báró és bankár”-ja határozott tetszést aratott.

Itt aztán egy hosszú szünet következett, mely szomorú fordulatot képez a költő életében. Midőn 1858-ban Pesten járt, ez még nem volt rajta észrevehető, mert itt melegen fogadták a visszatérőt. Ismét eltávozott s egy ideig újra mit sem lehetett hallani felőle. 1861-ben Berlinben tette magát először neveltség és színelm tárgyává mimikai előadásával, s a kegyetlen kritika, melyly ezek fogadtattak, nem maradtak káros behatás nélkül kedélyvilágára. Magaviseleto kezdő megdöbbeneti környezetét, de még nem tudták, hogy megháborodott. Könyvet is adott ki ily cím alatt: „Hugo Amber Bernstein Károly, vagy a rendszabályozott lángész” (1862), mely negyedik kötetét képezé ily című művének: „Memoires terribles d'un martyrre monstre”. E kötetben tömérdek a sértés a porosz hivatalnokok, főurak és király ellen, s pörbe is akarták fogni miatta, de beérték vele, hogy orvosilag megvizsgáltsassák. A vizsgálat eredménye lön, hogy — elláltak a pörtől.

Ez időtől kezdve már csak árnya, karrikaturája volt önmagának. Sokszor láttuk feltűnő, sajátosságos mozgékony arcával, sűrű szürke fűrtű fejével Budapest nyilvános helyein, leg-

HUGÓ KÁROLY.

inkább a nemzeti színházban, hangversenyeken, nyilvános felolvasásokon, hol mindig otthonosan, de csendesen viselte magát. Nem bántott, nem is szólított meg senkit. Csak lézengett, mint egy álomjáró, s mintha tudatával se lenne annak, hogy körülötte emberek tolongnak. Még a mult nyáron itt volt.

Egyzer aztán elült. Senkinek fel nem ötlött eltűnt, mert hiszen megszoktuk örökös közsa életét. Igazi „bolygó zsidó” volt szegény egész életében, vándoromadár, ki három hazája közül egyikben se talált olyan meleg fészket, melyet igazi otthonának mondhatt volna. Legutóbb Olaszországba ment, mint az utóbbi években rendszeren télt fel.

Onnan yettük a hírt e napokban, hogy kiszívenedett. És pedig mily szomorú körülmények között. A sors néha kegyetlenül következetes önmagához. Halála egészen hozzá illett viszonytagaságos, üldött életéhez.

Milanóból hozza a jelentést a „Corriere della Sera” a következő sorokban:

„A halál olykor kegyetlen tréfákban tetszeleg. Elragadta a művésztől az első tenoristák egyikét, Gayarret és ugyanaz nap elragadta „a jelenkor első tenoristáját” is, a hogy

magát Hugo Károly coram publico, a karzatról lefelé kiabálva nevezé. Lehetetlen, hogy Milano lakosai ne ismerték volna a bizarr külsejű hetvenes aggastyánt, a ki még most is görnyedetlenül, merész, egyenes tartással, sajátosságos szemével folyvást kettős szemüvegen nézve kereszttül, a szívárványnak már minden színében játszó czilinderkalappal fején, dőszin kopott felöltővel, zsebében hangjegyekkel, járt itten közöttünk. Még csak nemrég nevezte ki egyik barátunkat a civilizáció lovagjának, ideiglenes brevél, mint a civilizáció pápája s a költészet fejedelme. Ez a rögeszme rágott lelken szegénynek. S e rögeszméjével akart üzérkedni egy impressario, egy néhány estén fölzándékozván lépténi a Sta Radegonda színházban a szerencsétlen öreg embert. A közönség csődült a színházba, hogy majd jót nevet; de a kiszegzett czédula jelenté, hogy a híres Hugo Károly ez este rosul érzi magát. Csakugyan beteg volt. Az öröm, hogy fölléptetését kihirdette lát-hatja, annyira fölizgatta, hogy ágyba kellett feküdnie, s ő, a ki az orvosok orvosának nevezte magát, tegnap este elhunyt, a Santa Radegonda utozza egy rongyos házában negyedik emeleti nyomoru kamrájában...

Ime egy szépnek indult élet szomorú lefolyása.

Törs Kálmán.

Egyveleg.

Esőő fa. Az Egyesült-Államok columbiai konzula az elnök figyelmét fölhívta a nevezetes fára, mely a Mogabambe falut határoló erdőben fordul elő. E fa, melyet a benszülöttek Tamai Caspinak (eső-fának) neveznek, teljesen felnőve, 58 láb magas s törzsének átmérője mintegy 39 hüvelyknyi. A légköri nedvességet bámulatos erőlyel nyeli el s sűríti meg s azt mondják róla, hogy a víz folytonosan bugyog törzséből, ágairól pedig úgy csepeg mint az eső. Annyi vizet bocsát magából, hogy maga körül a talajt valóságos mocsárrá változtatja. A fa a legtöbb vizet akkor ontja, mikor a folyók a nyár folyamában megapadnak, s a víznek hja van. Az állami elnökség azt terveli, hogy ilyen fákat Peru aszályos vidékein ültet.

A gorilla halála a berlini aquariumban. A ritka állat, mely eddig egyetlen európai állatkertben sem volt, csak Berlinben, megszünt élni, miután egy évig és öt hóig volt lakója az aquariumnak. Pungo — ez volt neve a gorillának — ugyszólván

rögtönösen meghalt. A nyáron Angliában volt, hogy az ottani közönség is megismerkedjék az állatok közül az emberhez legközelebb álló teremtmény-nyel, s fris egészségben tért vissza szept. 23-án a berlini aquáriumba. Mintegy két hete rosszul érezte magát, de a gondos orvosi kéz helyreállítá ismét. Aggodalomra nem volt semmi ok, mert Pungo az ilyes apró bajoknak gyakrabban volt álvette s mindig kilábolt belőlük. Annál meglepőbb volt minden komolyabb előjel nélkül hirtelen bekövetkezett halála, melynek okát a boncolás fogja kideríteni. A ritka állat, minőt egyik európai állatkertben sem bírtak eddig, Berlinben 1 évig s 19 1/4 hétig élt.

Tengeri szörnny. Hugo Viktor hydrája megjelent a Van-Couver sziget körül tengerben, Észak-Amerikában s egy indián nő, ki a viktoriái öbölben tengeri fürdőt akart venni, ez ördöghal megragadta iszonyu csápjával és a víz alá vonta. Holttestét ott látták másnap a tenger fenekén a rettenetes octopus szívó csápjai közt, s néhány indiánok sikerült felhozni azt onnan, miután az állat karjait elvagdalták.

A főthi kastély.

A királyi pár pompás „Főthi album”-ából, melyet id. Károlyi István grófokat emlegetett, kies Tuscolumbanok szépségei és nevezetességéből Gévaj, fővárosi fényképész állított egybe, választott a két képet, melyet az ünnepelt főur jubileuma alkalmából vésnek olvasóink.

Az izléses egyszerűségében oly kitünő kastélyt ábrázolja az első; a második egy részlete a benső parknak, a kis Rákos által táplált tava pompás tükrevel, sárgán kigyózó utjaival, az ezüst hárs fehére s a túlelvü fenyű sötétzöldje közt pompás változatban festő ligeteinek tömbjeivel, s a távolban előtűnő kastély megett a vidéket uráló Somlyóhegyvel, melynek cserei alatt egy század előtt gróf Fekete János, a költő, Főthi egykori ura órahosszant bolyonga, melynek tüzes nedvével ajkain, 1842-ben, Vörösmarty először szavallá a híres „Főthi dal”-t.

Csak felszázad előtt a négyszáz holdra terjedő pompás főthi park helyén futóhomokot kergetett a szél, s az anyni műkines és történelmi emlékek által becses, izléses kastély telken paraszt viskóktól környezett szerény pitvarbáz terpszkedett.

Igénytelen, közönséges falu vala Főth, midőn a gróf Fekete család magvaszakadása után, vétel útján, Károlyi István gróf kezére szállott. Pompás temploma, melynek képét a „V. Ujság” olvasóinak évek előtt mutattuk be, e jóniai oszlopok által emelt díszes kastély — Pollák Ágost műve — és az 1826-ban Erményi Ignác műkerteszi izlése által tervezett és ültetett kitünő angolkert mai tulajdonosuknak alkotása.

A főváros kiránduló közönsége jól ismeri e kertet, melynek rengeteg gesztenyései, platánjai alatt annyiszor pihen; izléses virágos kertjét, egész telepet alkotó virágházát, vadregényes vízesésekben megtört tavait, pompás kilátásait a Duna merész ritmusban változó hegyláncára s a távol homályába elmosódó fővárosra.

Kevesben ismerősek e kastély bensejével. Pompás, aranyozott kőeszekben foglalt, mintegy 20,000 munkát felölélő könyvtárával, gazdag márványgyűjteményével, izléses szalonaival, Blaas, Ligeti, Markó, Richter és más mesterek műveit magába foglaló képtárával, díszes házikápolnájával és márvány ebédlőjével, mely műremek egymagában.

És mennyi emlék fűződik e kastélyhoz.

A forradalom napjaiban innét indula ki a híres Károlyi-erzed csatára. Amott a kis könyvtár, az öreg gróf kedvezet tanulmány- és társalgó helye. Báró Eötvös és Kemény, gróf Desseffy Emil és Nyáry Pál, Lonovics és Danielik püspökök hányszor léptek meg itt a forradalom utáni napokban az öreg Károlyit, vitakozának véle a közügy egy előtérbe nyomuló kérdéséről és nyertek meg bőkezű pártfogását valamely keletkező intézetnek. E szoba az, melyben a gróf Vörösmartyt főthi szőlő ajándokával meglepte. Amott a fehér márványkandalló, melynek közelében a félvak Garayt vigasztalta, ki a forradalomban reményeit és anyagi megélhetésének alapját veszte, megtörve lélekben, testben, főthi Maecenasánál talált menedéket.

1861-ben, az országgyűlés szétoszlátása után egész Pestmegye értelmisége egybegyült a kastélyban, bucsuzni szeretett főispánjától. És itt adatott ki a megye vezérferfia: Nyáry által a passiv ellentállás országossá vált jel-szava.

És tíz év mulva... 1871-ben, az első nagy honvédegykorlat alkalmával, épen a Károlyi-erzed alapítójának a kastélyba fogadta három napra vendégul az új honvédség főhadurát, a koronás királyt.

Ez alkalommal történt a következő feljegyzésre méltó eset.

„Őfelsége a király sokáig elmerengett egy daliás természetű honvédtiszt képeinek szemléletében. Végül magához inté öreg házigazdáját és megkérde tőle, kit ábrázol a lovagias honvédtiszt képe?

„Csekély magamat Felsége uram! mint a Károlyi-erzed ezredesét, ki hazámért és koronás királyomért ma is hasonló tüzzel tudnék kardot ragadni!” — felelé lelkesülten az öreg Károlyi.

És a király melegen megrázta agg hívének

kezét és nemsokára reá kinevezte őt, — a forradalomban minden rendjétől megfosztottat, benső titkos tanácsosává.

És azóta a főthi kastély és kert gyakran örömd a fejedelmi kegy kitüntetésének. És a mult vasárnapon, midőn a felséges királyi család személyesen köszönté fel nyolczvanadik születésnapján az öreg jubilant, és a király személyesen tüzte fel mellére a szent Istvánrend nagy keresztjét, oly ritka jelenetnek volt tanuja, mely feledhetlen marad örökre a főthi kastély történetében, a kitüntetett magyar nemzet hálás szívében!

A műcsarnokból.

II.

A negyedik teremben sok érdekeset találunk. Itt van mindjárt Makartnak, a színezés e kitünő mesterének „Velencei nője”, veres hajjal, kék öltönyben, a mint mellét fejez lepellet takarja. Ez a modor, kivált a vörös és kék színek ellentétének használata, egész iskolát teremtett az ifjabb osztrák festők között. A színezés briliáns, mesteri. Szinte tapinthatni véljük a szövet lágyágát, redőt, dudorait.

Itt találkoznak először a nazarenus iskola egy termekével is, „Solitatis Ferenz, Rómában dolgozó hazánkfia „Menny királynéja” című festményében. Nazarenus modornak nevezik a vallásos tárgy képeket, melyeknek sajátossága a színek elsimított, aggodalmasan előmlő, vagy — mondjuk ki — kinyalt kezelésében rejlik. Mária itt a kis Jézussal van feltüntetve álló alakban, tojásdad keretben, mely tele van szárnyas angyalfejekkel. Meglehető merev kép, mint ez iskola termékei többnyire.

Böhm Pálnak „Halászkok a Balaton taván” című itt kiállított festménye igen csinos, de színezése igen aquarellszerű, mintha a derék tehetség e képében kivételesen tul akarta volna hajtani az élénk színeket. „Halászkönyhója” mesteri detailrajzaival gyönyörű.

A következő terem falait legnagyobb részben a Miskovszky Viktor által fölvetett magyarországi műemlékek rajzai foglalják el, melyeknek nagy érdemük, hogy a rajzok a műemlékek méreteit is hiven, pontosan feltüntetik.

Következik a keresztalakkal több részre osztott kabinet. A második terem három fiatal magyar festő képei tűnnek fel: Greguss Imre ügyes és finom kidolgozású „lökötje”, — régi Árpád jó tonusokat mutató hangulatos tájképe és Tolgyesi Arthur „Falu vége” című csinos festménye. — Greguss Imrénél ugyane teremben kiállított „Honvéd-tábor” is figyelmet ébreszt. Eleven nyüzsgő kép, éléthű, jellemzetes alakokkal, szép csoportosításban. Than Mórnak e teremben látható saját arczképe e festőnek legsikerültebb műve az itt kiállítottak között. — Ugyanitt látjuk kiállítva Dégen Madonnáját, mely szintén nazarenus modoru. Simor hercegeprimás küldte le a kiállításra saját értékes képgyűjteményéből. — Nemes Eliza grófnő egy „tanulmány-feje” hangulatos, jó arczkép s igazi tanulmányra mutat. — Az ötödik falon van Pállik Bélától egy „kutyafej”, valóságos kutya-arczkép természet után, szép, gondos kiállításban. — Mészöly Gézának csibe- és tyuktanulmányai finom, gondos ecsetre mutatnak, s kedves, szeretetreméltó képecskék. — Bezzoles Kálmánnak „Holdvilágos új Chioggiánál” című képe is említésre méltó. Levegője szinte vibrálni látszik s a holdvilágítás mellett is az ólasp éghajlat melege árad el a képen. — Fecsy Árpád itt levő kis tája kifejelett színérzékre mutat. Itt van Thannak a királynét Deák ravatalánál feltüntető képe is.

A 7-ik szobában a legnagyobb helyet Orlay Soma „Erzsebet, III. Endre leánya zárdaiba lép” című képe foglalja el, igen merev, élettelen alakokkal. — Figyelmet kell Gyarmati Antalnak „Saskó várát és Sz. Keresztet a Liget” mellett feltüntető szép tájképe is, melynek levegőjében azonban e kitünő tájfestőnek kevert egy keveset az ő délszaki meleg klímájából is, holott ez a táj levegője nem ebben, hanem abban lehet specialitás, hogy levegője rendkívül tiszta, hig, átlátszó, hogy úgy mondjuk: — nagyon is

légies. — Paczkának e teremben látjuk egy „Csend-életet”. Színezése szép, de még nagyon meglátszik, hogy ama francia divátnezet befolyása alatt készült, mely érénynek látszik tartani, ha a festő kerül a kompozícióit. — Itt van Greguss Imrénék egy sikerült képe, a „Kártyázó parasztsók”, melyet eredeti, élénk feloldás és szép kidolgozás jellemez. — Fesztynék „Delelő”, Spányi Bélának „Őszi alkonyat” című két nagyobb tájképe egymás mellett van kiállítva. Mind a kettő figyelemre méltó mű, mely szép reményekre ad jogot e két fiatal festőnk jövője iránt, bár Spányinak el kell szokni attól, hogy a különös tetszelegjen.

A mi azonban e teremnek különös érdeket ad, az a francia festők kiállításja. Itt van a híres Meissoniernek egy képe, az „Erdély alatt” című. Egy épület falához háttal támaszkodó középkori lovagot ábrázol, ki hanyagul keresztbe fonva lábait, kezében lovagostort hajtva meg, föltekint az erkélyre, a hol bizonytalan meg is fog jelenni valaki. Megragadó kép, hogy szinte rosszul esik megválni tőle. Rendkívüli kellem, könnyedség ömlik el a lovag romantikus alakjában, mely gyönyörűen, éles finom konturokban van rajzolva, s kidolgozva gondosan a legkisebb részleteig. A csaknem egyszerű öltöny rendkívül szép tonusokat mutat, s még a háttér is oly gondnal van festve, hogy szinte látja az ember a négyedést az oszlopok között be az épület csarnokába, s egy keskeny lézagon keresztül a kertet a ház udvarán. Meissonier a legkitünőbb mesterek egyike, a ki mindig modell után fest, de soha nem modern alakot. Egész muzeuma van középkori öltönyökből, melyekbe modelljeit öltözteti. E kép általánosán feltűnt; s bár kicsi, ára 40,000 frank.

Egy külön báronyfalon vannak kiállítva a francia híres miniatűr-festők kis képei, tenyérnyi nagyságu, sőt kisebb festmények. Ott van a Bonheur Róza „Havasi kecskéje” (10,000 frank), Diaz „Kis forrás az erdőben”, Levy, Chavete, Fibert, Dupré, Bertrand miniatűrjei s köztök egy, melyet nem igen méltattak különös figyelemre, pedig megérdemelte volna: Baron „A reggeli pongyola” című kis képe, mely kitünő rajza, rendkívüli könnyedség, báj és kellem s az alak graciózosa poiziója által a legjobb ilyenmű képek egyike, míg a Dargelas „Májusi famászója” kissé a mézeskalács festésekre emlékeztet minden finomsága daczára is, úgy színezésre, mint felfogásra.

És most térjünk a „díszterembe”, hol a tárlat legbecesebb darabjai vannak kiállítva.

Mint udvarias házigazdák, böcsüssük előre a külföldieket. Itt van régi ismerősünk még az akadémia épületéből: Matejko. Báthory István és a lithvániai szerződés hírnemes festője ez alkalommal „Iván czár, a kegyetlent” állította ki, a mint egy tömeg közepén haladva, udvari bolondját máglyára viteli. A czár egy indulatos mozdulatot tesz most is, a mint itt látjuk, mellette a pap olvas kenet arczca a nagy foliánsból, melyet görnyedő apród visz előtte a hátán. A bolond alakja, megköztözött kézzel, hosszú palástban, melyen lehuzva szemébe a esőrgő sapka, úgy hogy fele arczát eltakarja. A menetet nólalakok tarkítják, s az előtéri alakok mögé hőmpölyög a sűrű menet, mesteri perspektívában kisebb-be a háttérben álló város kapujáig. Balra az előtérben akasztófa látszik, lógó emberrel s holdvilággal fölötte. A sötét képet, mely oly hatást tesz, mint a tenger háborgása, lobogó fákllyák fénye világítja meg. — Ha hibát keresnénk e képen, találnánk és pedig igen lényegeset. Azt, hogy nem nagyobb. Ez a kép mostani méretű keretében, ropant tömegeivel nem fér bele, ki kívánczik. Négy-szer akkora arányokban rendkívüli hatást tenne.

Rendkívüli megkapó kép Bouguereau francia festő „Fájdalmas anyja” a keresztéről levett Krisztussal ölében s angyal alakokkal köröskörül. Végtelen nobilis kivitelű kép színben is, rajzban is, mely a szemléletet nem ereszti el, s ha elment, visszavonza. Azok a finom nuanco-ok, melyeket e kép minden részében felmutat, csak ecsettel volnának leírhatók. Olvadó képek, finom árnyalat, rendkívüli gond ömlik el a képen, melynek, hogy áhítatot költsön, semmi szükségös nincs a német naivitás ama fogására, mely a magasztosságot azzal akarta fokozni, hogy arany szentfényt festett a fej köré. Az ily arany tényérok még inkább zavarólag hatnak.

E kép a kiállítás legdrágább műtárgya; 60.000 frank.

Corot-tól, a benyomások visszahatásának e nagy mesterétől két kép van kiállítva: egy d'avreyi táj és az „est” tánczó leányokkal, melyet a mester utolsó képeknek tartanak. Corot egy egész külön iskola megalapítója, mely a részletekkel nem törődik, s főcélja az általános összhatás visszatükrözése. Sokáig kellett küzdenie, míg e genrenek polgárjogot birt kivívni, — de ma már a tanítványok egész legiója követi a mester nyomdokait, nevezetesen Dupré, kinek egy itt kiállított tájképe, a szerint, a mint távoznak tőle, mind inkább kidomborul s csalódásba ejt, hogy nem képet látunk, de valóságos tájat, nagyot, sokkal nagyobb, mint a kép keretébe bele férni látszik.

Lindenschmit Vilmos sokat emlegetett „Venus és Adonisa” is itt van. Itt van meg igazán a koncentrált csoportosítás, az egységes világítás, mely fősugarait a fősoportozatra veti. Nevezetes festő, bár ez a képe nem tartozik jelesebb művei közé, s nevezetesen a Venus színezése alapos kifogás alá eshetik.

Feltűnő kép a Delacroix „Columbusa” is, mely kitűnő színezésével vonja magára a figyelmet. Meglátszik rajta a régi mesterek gondos tanulmánya. — Itt van Diaz egy nagyobb képe is: „Az első ékszer” kedves gyermekcsoporthoz, melynek fejei azonban nagyok és kerekesebbek, úgy hogy szinte házi nyulakat képzel az ember alattok. Csak hogy ezt egy

zül. — Elismerés illeti meg Valentin János „hegedűs cigányát”, mely még előbbi képein is észlelhető studiumok benyomása alatt készült, s régebbi képei kiválóbbjaihoz képest nem mutat ugyan haladást, de művészi becsé el nem tagadható. — Itt van Pállik Bélának egy gyönyörű juhakla, mesterileg festett juhokkal, szép perspektívával, — a kiállítás egyik legfeltűnőbb képe, mely megmutatja, mit tud e derék fiatal festőnk, ha képelete bizonyos adott tárgyhöz köve nincs. A királyné kedvenc lovat mutató képe pl. igen elmarad juhaklától. — Ugy szintén Paczka Ferenc híres „mont-martei hegedűse”, mely Párisban is nagy feltűnést keltett. Egy öreg, törékeny, szikár alak, kitűnő karakterisztikus fejjel, a részletekben is jellemzős kidolgozással. Az öreg hegedűsnek még az ujjain is meg látszik az aggkor megedése s általában a felfogás úgy, mint a kivétel oly tehetségre mutat, melyet „átértett talentumnak” szokás nevezni. — Nemes Eliza grófnő „sakkjátszmája” csinos roccoco-kép, ügyes színezéssel, mely nagy haladásra mutat. Aggházy Gyula „kártyavető cigányasszonya” is ügyes technikát árul el. — Damjanich képe Vas-tagh sikerültebb arcképei közül való.

Első állandó nagyobb kiállítása levén e műcsarnoki tárlat képművészetünknek, mint fontos művelődéstörténeti mozzanataknak kénytelenek voltunk több tért szentelni, mint a mennyit más körülmények között szentelnünk lehetne. De még így is emlitetlen kelle hagynunk a tárlat sok érdekes képét

előttünk. A villanydelejes távirtda, ezerféle alkalmazásával, melyeket csak azok ismerhetnek, kik a természettudomány ez ágát különös tanulmányuk tárgyává tették, csaknem teljesen az utóbbi ötven év szüleménye. Sok ezer más nagytratór találmány alusza örök álmat a patens-hivatalok valamelyik elrejtett zugában, de a villanyosság terén ma sem értük végét a meglepő felfedezéseknek; a fejlődés ott még teljes folyamatban van. Csak nem rég találták fel a kettős távirtda-rendszert, mely szerint nem csupán a szárazföldi, hanem a tenger alatti távirtda-vonalokon is egyszerre két, egymást utban találó üzenetet lehet küldeni, úgy hogy a távirtda-hivatalnak a huzal mindkét végén ugyan egy időben küldhet és fogadhat el külön sűrűnyöket. De bármily csodáltság és szellemes is e találmány, Bell tanár beszélő távirtdája (telephon) még ennél is csodálatosabb és meglepőbb. E telephon az emberi valóságos hangot képes üzenetképpen tovaszállítani. Az, ki az üzenetet küldi, jó hangosan bele kiált a készülékbe, mintha valami szöcsök nyílásába beszélne, s az, kinek az üzenet szól, fülét az elfogadó vagy hangfelfogó készülékhez illesztve tisztán hallja, hogy mit beszél az üzenő, habár több mérföldnyi távolságra vannak is egymástól. Könnyű belátni egy ily találmány használati módját és gyakorlati hasznát. Házi közlekedésre, hol a légnyomatú beszélő csövek nem alkalmazhatók, üzleti, sőt magán távbeszélésre is (távratározásnak vagy levelezésnek az üzenetváltás e módja nem mondható), úgy szintén

készített egy oly diaphragmát, melynek rezgési gyors hirtelenséggel megszakították a volta-oszlop villanykeringését.

Varley Cromwell 1870-ben rájött, hogy a villanygyűjtő (condensator) megtöltése s hirtelen elsütése által is elő lehet hangokat idézni.

Bell Graham bostoni tanárnak, ki 1872 óta kiváló tudományossággal szellemének minden törekvést e tárgyra irányozá, tartatott fönn a feladat, hogy föltalálja azt a szerkezetet, mely a hangot úgy szállítja tova, hogy annak eredeti tónusa, bel'erjessége és minősége nem változik. Neki köszönhetjük, hogy az emberi hang nagy távolságokra elküldhető minden modulációival együtt. Az ő telephonja által beszélgethünk fölünk egész ötven kilométernyi távolságra levő emberekkel; negyven méternyi távolságra halani lehetett Bill tanár lélekzetvételeit, nevetését, tüszentését, köhintését, szóval minden hangot, melyet az ember kiadhat.

Ime a Bell találmányának szerkezete, melynek hosszmetzétét, a természetes nagyság felalakjában, kisebbik rajzunk tünteti elő. A készülék legújabb és legegyszerűbb alakjában három főtörzsből áll, melyek fa- vagy kaucsukszekrénybe vannak foglalva. Noha e három főalkatrész egészen ércből van, villanytelepre vagy más villanyfejű készülékre nincs szüksége, minthogy egyszerűen csak a beszélő egyén hangja által hozatik működésbe. Az A egy delejes pólca, mely csavarral a külső burok belső fekéhez erősítve. A B puha vasból készült rudacska körül csavartatott s finom, selyemmel beszórt rézsodronnyból álló huzal, melynek végei C C vastagabb sodronnyal vannak összekötve, melyek a burokszekrény fogantyuján végig annak hátrészéig nyulnak, s D sorító csavarokkal vannak összekötve, melyek közül az egyik a távirtdavezeték sodronnyához van erősítve, míg a másik a földdel áll összeköttetésben. A burokszekrények elől nyílása van, hogy bele beszélni vagy pedig a másnannan küldött hangot kihallgatni lehessen és e nyílás mögött E papírvékonyaság vaskorong van alkalmazva.

A készülék működési módja következő: Az A delejes rudacska által a B sodronnyal körül csavartatott vasdarab is delejessé lesz, s annak következtében az E vaskorongot magához vonja; minden rezgés, melyet e vaskorongon a hanghullámok előidéznek, közöltetik a delejes vasrészekkel is, melyeknek delejességét a rezgés — nagyságához képest — majd gyöngíti, majd erősíti; a delejességbe vége menő minden változás a B csavarsodronnyban villanyfolyamat idéz elő, mely aztán a távirtdavezetéken tovább rohan. A vezeték másik végén, hol az előbbihez tökéletesen hasonló készülék van alkalmazva, a különböző erejű villanyfolyamatok hasonlóképpen a B által körül csavart vasrudacska körül erősebb, hol gyengébb delejességben nyilvánulnak, mely vasrud aztán az E vaskorongot ahhoz képest különböző erővel vonja magához, s ezáltal épen oly rezgésbe hozza, mint a hangfelfogó készülék korongja volt. Ily módon a küldött hangot visszaadó készülék mindazon hangokat tisztán kiadja, melyeket a hangfelfogó készülék magába fogadott. A készülék működési képessége tehát leginkább az E korong érzékenységétől függ. Másik hasonló rajzunk a készüléket egész összeszerésében tünteti föl, míg nagyobb képünk a találmány használati módját és működését mutatja.

E találmányt Európában minden nevezetesebb fővárosában (London, Páris, Berlin, Bécs) tettek már kísérletet, sőt Amerikában, Bostonban, egész beszédeket és hangversenyeket is megtávirtoztak vele Bostonból Salembe, 18 ang. mfd távolságra. Sokan tulzatosoknak nyilvánítják ama híreket, melyek e találmány rendkívüli működési képességéről eleinte Amerikából átszivárogtak. Tény, hogy a zene hangjait nagyobb távolságokra igen halványan és gyengén adja vissza. Egy egész hallgatóság nagyobb távolságról nem élvezheti általa a zene tökéletes hangzatosságát. Aztán meg a szerkezetnek túlságos finomsága is jelentékeny akadályt képez általános gyakorlati használhatósága ellen, a mennyiben a légköri zavarok vagy más távirtdavonalok közelsége háborítóg hatást működésére. Ámde a találmány így is nevezetesen, sőt rendkívülinek mondható, s ketségtelenül tökéletesíthető is.

Megjegyezzük még, hogy Bell Graham

tanár irlandi (mások szerint edinburgi) születésű, de rég óta az Egyesült-Államok törvényesített polgára, s jelenleg a bostoni egyetem tanára.

Marson.

(Képpel.)

A zimankós idő keservessé tette a táborozást a csatatéren. Az ellenség támadásai, az égből hulló bombák, a puszkagolyó-zápor, az éjjeli fölriadások, az örökös nyugtalanság alig járnak annyi veszedelemmel egy hadseregbe, mint az idő, ha föltre fordul. Ekkor szöktak elrekedni az élelmi és lövész-szállítványok, elkésni a seregek az idejekorán megszállandó pozíciókból, el is tévedni egyes csapatok, megbetegedni a fagytól és a lúcsoktól, melyben gázolások, sokszor hálmiók kell. Ez igazán meg szokta tizedelni a hadseregeket, jobban, mint egy-egy gyilkos útközet, s nem is tekintve azt, hogy ilyenkor támadnak a hadi műveletek terén ama tömérdek természeti akadályok, melyek jó előre nem voltak följegyezve a mappán, mint megáradt folyók, patakok, elsodort hidak, tavak, pocsolyák és átázott talaj, melyekben az ágyú, a szekér, a ló, az ember át nem gázolhat, vagy ha megkísérelti, többnyire benneked: az az idő szokta leginkább lelohasztani a katonák harezkedvét, ellankasztani bátorságát, kimeríteni erejét, s nem is katoná, a ki nem azt tartja, hogy inkább áll az ellenség tüzes golyózáporában, mint abban a záporban, a mi az ég csatornáiból szakad alá.

A török sereg egy ily záporidőben történt vonulását mutatja mai képünk. A lom melletti török haderő egy részét tünteti föl, az időből, midőn ez Szianokjótól Kaczeljevóba húzódtok. Mind a két hely neve ismeretes ama csatákról, melyek ott anguszttus és szeptember havában vívattak. A vonulás alkalmával borzasztó rossz volt az idő; napokon át folyton szakadt az eső. Az utak úgy megteltek sárral, hogy a lovak nem bírták vonatni az ágyukat s e miatt ki kellett őket fogni, s helyettök egész csapatok kapaszkodtak egy-egy ágyúba, úgy húzták-tolták tova nagy kinnal. A képkünkön látható jelenet fel-tünteti a török sereg sokféle elemét, melyek arczkifejezésre, fegyverzetre, viseletre különbözök s tarka vegyületét mutatják Ázsia és Európa külön-féle népeinek. Az angol rajzoló alakjait mind az élet után tette papírra. Ott a magaslaton egy trombitás, nyilván szerezcsen, fújja a tábortriádót, nagyobb gyorsaságra ösztönözvén a haladókat s jelezvén a távollevőknek az irányt, melyben tartanak. A háttér közepén kút látható, mely mellett a fáradt katonák enyhítik szomjukat, míg az előtérben különféle marcsona alakok állanak, tisztiek, kiknek némelyikén észrevehető a nyugat-európai jelleg, harczéri tudósítók, basibozukok, szerécsenek, mindenféle ezredékből vegyest, középen az össze-csavart fálholdas zászlóval.

Irodalom és művészet.

Dömötör János, a korán elhunyt szép tehetségű író hátrahagyott műveiből még ez év folytán egy kötet fog megjelenni, melyre az előfizetési fölívást most a ták ki barátai, kik e műveket sajtó alá rendezték. A fölívás így hangzik:

Midőn a váratlanul korán és gyászosan elhunyt ifjú író hátrahagyott műveit sajtó alá rendezzük, oly kötelességet teljesítünk, a melylyel neki, az irodalomnak és a közönségnek egyaránt tartozunk. A hátrahagyott művek legnagyobb részben költemények, melyeket már ő maga egy időben sajtó alá rendeztetett, de a nélkül, hogy a gondolatnál tovább ment volna. Egy nem közönséges tehetségű és ambíciójú, korán érett ifjú lélek vágyai, reményei, törekvései, küzdelmei és mély bánata vannak e versekben, bevilágítva nemcsak a rövid élet útját, de egy-egy erős fényű sugárral bevilágítja a végzetes katasztrófa pillanatáig. Költeményeiben rendkívül őszinte és igaz volt, s az írószat mellett hallgatagon munkálkodó lélek a költészetben enyhülést találva, a hallgató papirtól nem titkolt el semmit. Sok szép és megindító, sok tanulságot nyújtó is van

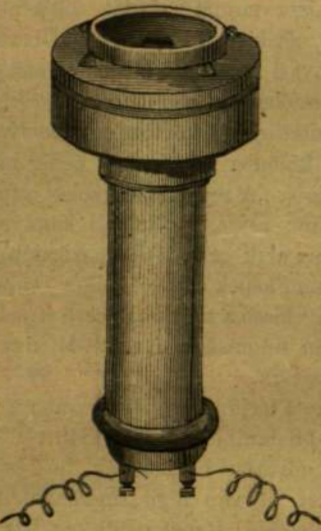
e könnyen és kellemesen folyó sorokban, melyek egy erősen érző szív mély bánatát, s néhol gunyját vagy keserűségét véve föl magukba. Az eredeti verseken kívül mintegy 25 fordított költemény lesz a kötetben, a nyugoti költészet legkínzóbb költői: Burns, Long-fellow, Darcy, Goethe, Lessing, Freiligrath, Beranger stb. dalaiból, s azonkívül néhány, prózában írt esztetikai, kritikai s másnemű-dolgozat is közül. A verseknek csak kis része jelent meg eddig, leginkább a „Vasárnapi Ujság” és a „Budapesti Szemle” hasábjain; a nagyobb rész, — s ezek közt vannak a legjellemzőbbek, — most lát először napvilágot. Próza dolgozatai szintén leginkább a nevezett két folyóiratban jelentek meg, kivéve „Falusi János levelei” cím alatt oly nagy figyelmet gerjesztett népies dolgozatait, melyek közül azonban alig enged fölvenni valamit a kötet aránylag csekélyre szabott terjedelmé. A felhívással leginkább az ismerősök és jó barátok nagy kiterjedésű köréhez fordulunk; s a nagy közönségből mindazokhoz, a kik Dömötör nevét egy-egy műveiből ismerték és megszerették, vagy általában magváznyairól érdeklődnek. E kötet irodalmi emléke s egyszersmind szellemi hagyatéka lesz az elköltözöttnek. A hozzávetés szerint 12—13 ívből fog állani, december végére jelenik meg, s előfizetési ára egy fűzött példánynak 1 frt. Az előfizetési pénzek vagy utánvételi megrendelések f. é. december 25-ig a Franklin-Társulathoz küldendők, s a határidőig beérkezések annál kívánatosabb, mert a nyomtatandó példányok száma iránt csak azokból lehetünk tájékozva. — Budapest, 1877. november 20. — Báksay Sándor. Baráth Ferenc. Nagy Miklós. Szász Károly.

„Iparpolitikai tanulmányok a hazai ipar emelése tárgyában”, — ily cím alatt jelent meg egy igen becses munka, melyre nem mulaszthatjuk el fölívni a közönség figyelmét. Az országos magyar iparegyesület tíz óta fáradoz abban, hogy a hazai iparnak, valamint egyes ágainak helyzetéről, azon akadályokról, melyek fejlődését gátolják s a módokról, melyek elősegíthetnek, az életből merített tapasztalatok nyomán biztos értesülést szerezhessen. E végből sokat tanácskozott s kérdőpontokat dolgozva ki, azokat véleményadás végett beküldé az ipartestületeknek vagy szakférfiaknak. Az így, valamint a saját kutatásai által gyűjtött anyag rendszeres, tudományos feldolgozását veszi az olvasó e könyvben, mely hivatva van széles körökben kelteni figyelmet s meglehet egész új irányt szabni meg eddigi iparpolitikánknak. A könyv írója Mudrony Soma, orsz. képviselő, s az iparegyesület igazgatója. Ára 2 frt, egyesületi tagoknak 1 frt.

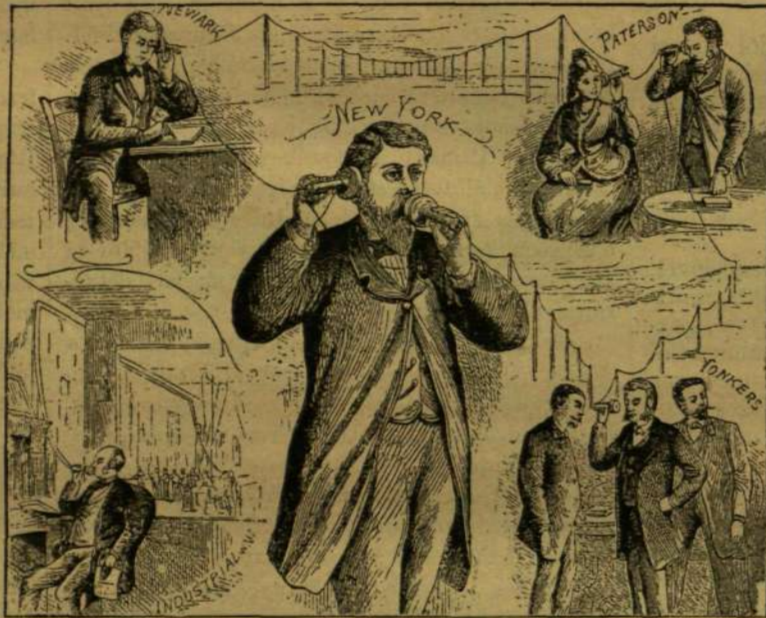
„Post-Pilis-Soll-Kiskun megye monográfiája”, Galyóczy Károlynak e nagy szorgalommal összeállított munkája, teljesen megjelent három vaskos kötetben. Az első a „megye múltját” (történelmet s fejlődését) tárgyalja; a második: „a megye jelenét általában”, (természeti, gazdasági, műveltségi stb. viszonyait); a harmadik: „a megye részletes leírását”, városokat, községeket, pusztákat egyenként, körülményesen. Mindenre, de főleg a pestmegyei értelmiség tagjaira nézve kiváló érdekű munka. A megye adta ki s csak így lehetséges, hogy ily három nagy kötet öt forintért szereshető meg Székely József megyei levéltárnoknál a megyeház épületében.

„Rabelais és kora” cím alatt nagyobb tanulmány jelent Neményi Ambrustól, kit a hirlapokban megjelent érdekes tárczaikkalról s a „Budapesti Szemle” közölt politikai tanulmányairól ismer a közönség. E munkája után még jobban fogja ismerni. Mesteri rajza e Rabelaisnak, a XVI. század nagy satirikusának, műveinek s az azokban nyilvánuló szellemnek és felfogásnak. S ezzel együtt hű és gondos képét kapjuk ama kornak is, melyben Rabelais élt, s mely a renaissance és reformáció közé, sőt részben már az utóbbival össze esik, s e kor társadalmának és vezéreszméinek, melyek észrevezetése szükségesképp felidézte az Arisztoteles és Juvenal családijához tartozó író satiriját. — A szép kiállítású könyv ára nincs kitéve.

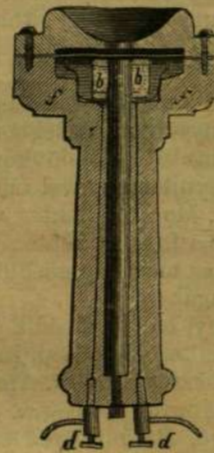
Hugo Viktor legújabb műve „Egy bűn története” mely francia nyelven néhány hó alatt 90 kiadást ért, magyarul is meg fog jelenni december 2-án a

A telephon.

A telephon használata.

A telephon hosszmetzete.

Diazzal szemben vakmerőség kimondani, mert a legelismerőbb művészek egyike, kinek minden művét hódolattal szokás fogadni. Az igaz is, hogy a színezésben remekel, — Troyonnak, a híres állatfestőnek, ki a párisi tárlaton oly sok képet állított ki, itt szintén van szép tehencsordája, úgy szintén Jaquetnak, ki nevezetességre vitte rézbe metszett juhával, egy juhcsoporthja.

Továbbá Daubigny-től két ló az erdőszélén, egy igen szép színezéssel, s a természet gondos megfigyelésével festett kép. A humoros genret Belcourt Bernát mutatja be „Reggeli után” című képével, mely a párisi kiállításra van szárvá. — Érdekes kép a Koszkievitzé. Lengyel felkelő foglyokat mutat egy tágas helyiségben, igen sok, életből vett karakter-fővel, de melyeknek halmozottsága a keressétség visszahatását teszi, s mint egységes kép nem adja meg a részletektől várt benyomást.

És most térjünk át a magyar festőkre. Először is Munkácsyról kell megemlékeznünk, ki itt két képét: Saját festői műtermét a maga és neje arczképével és az „Ujonczok” mutatta be. Munkácsyról sokszor volt már szó a lapokban, azért ez alkalommal fölmentve érezzük magunkat e két képe bővebb jellemzésétől, melyek szintén magokon viselik Munkácsy erőteljes, merész esetének nyomát, s a kiállítás legfeltűnőbb darabjai közé számíthatók.

Szép a Ligeti egyiptomi képe, mely a szentcsalád egyiptomi futását ábrázolja, pálmás, forró vidéken keresztül, mely fölül tropikus levegő nehe-

és az egész szoborgyjűteményt, melyben pedig több érdekes darab van a genialis Tilgner-től (ki szintén hazánkfia), továbbá Huszár Adolftól, Engel-től, Szász Gyulától stb.

A beszélő távirtda.

(Telephon.)

Az összes tudományok terebélyes előfáján alig lehet találni két oly ágat, melyek több csodálatos virágot és gyümölcsöt termettek volna, mint a villanyosság és színezélemzés. Ez utóbbi Newtonnak abból az egyszerű találmányából fejlődött ki, mely szerint a nap sugarait üvegprizma segítségével szét lehet bontani; a fényugarak e szétbonthatósága vezetett minket az ismeretek ama meglepő sokaságára, melyeket a különböző égi testek természeti alkatrészeiről és viszonyairól az utóbbi évtizedek alatt szerettünk. Hasonlóképpen abból az egyszerű, s már a régiek által is jól ismert tümeményből, mely szerint a dörzsölés által megmelegített gyanta- vagy szurokdarab némely könnyebb tárgyakat magához vonz, a villanyosság tudományának egyszerű rendszerére állt elő, csodálatos gyakorlati eredményével, a villanydelejes távirtdával együtt. Ama egyszerű kezdet, a melyből e két tudomány kifejlődött s az a gyors és rohamos előhaladás, melyet azok már eddig el is tettek, minden tárgyat és tümeményt, mely azokkal összefüggésben áll, a csodaszérség színében tüntet föl

beszédék és felolvasások közlésére nagyobb távolságokból stb. A távirtozás közönséges módja fölött a sokkal nagyobb gyorsaság előnyével is dicsekedhetik e találmány; mert míg a rendes távirtdánál egy szóznak minden betűjét külön kell jelezni, addig a telephonnál az egész szót elküldöttük azáltal, hogy egyszerűen csak kimondottuk.

A tümemény, melyen Bell tanár telephonja alapszik, korábban sem volt ismeretlen. Page, amerikai természettudós már 1837-ben fölfedezte, hogy a vasrud megdelejesítése és delejességének hirtelen elvétele bizonyos tünetet idéz elő, melyet „galvanicus zené”-nek neveztek el. A zene hangja a levegőben egy másodperc alatt okozott rezgések számától függ; s legalább tizenhat ily vibráció szükséges, hogy a hang kivehetővé váljék. Következésképpen, ha a villany-delejes szerkezetre alkalmazott villanyvezetők folyama egy másodperc alatt tizenhat-szornál többször megszakítatik, a delejes rud által a légkörrel közölt rezgések előidéznek a galvanikus zenét. Maga a magnetizált vasrud rezget meg a levegőt ily sűrűn delejessé válna s delejességének hirtelen elvesztése által.

1843-ban Genfben rájöttek, hogy a hangok intenzitása növekszik, ha egy hosszú fémsodronyra vezetettnek, mely bizonyos mértékű kifeszítve elszigetelt huzallal körültekert csigatengelyen fut keresztül.

Reiss Fülöp volt az első, Friedrichsdorfban, 1861-ben, ki az első telephont összeállította, mely egy bizonyos távolságra el tudta vezetni a hangokat. Fölhasználván a Page fölfedezését,

a Napoleoni Államcsiny évfordulóján, Tettey Nándor és társa kiadásában. Előfizetési ára 1 forint 20 kr. „Hunyadi-album”-ra hirdető előfizetési főlhívást Szathmáry György és György Aladár. A könyv tiszta jövedelme a hunyadmegyei elöladosított magyarok nevelési ügyére van szánuva. „Hunyadmegegyben — mondja a főlhívás — közel harmincfélszáz-ezer oláh és szász lakos között a maroknyi kis magyar intelligenciáján kívül mintegy 15,000 főnyi, nemzetiségéből kivételközt magyar nép lakik. Mitan a nevezett megye területén már van egy terület: a dévai segélyegylet, mely indirekt a nemzeti megmentés előmozdítását tüzte ki feladatául, ezt kell támogatnunk minden módon, meg kell szerezniük számára a mentési eszközöket. Ezt célozza a „Hunyadi-Album”, melynek tiszta jövedelme a dévai segélyegyletnek van szánuva. Az eddig begyűlt összeg a feladat nagyságához mérve távolról sem elég, ezért tisztelettel kérézünk minden honfit és honleányt, támogassák a hazafias és nemzeti célú irodalmi vállalatot.” Az albumnak, melybe a legkiválóbb írók adnak dolgozatokat, előfizetési ára 2 frt. Az előfizetési pénzek december 20-ig az Athenaeum kiadó-hivatalába küldendők be (Budapest, barátkö-tere 7. szám). A munka 15—30 negyedrét nyomott írvé fog terjedni s 1878. január havában fog megjelenni. Lesznek benne illusztrációk is, melyek a klasszikus szépségű Hunyadmegegy történeti és természeti vezetéseit, az előladosított magyarság viseletét és lakviszonyait tüntetik föl. A képek Éder Géza dévai főreáliskolai tanár rajzai után készülnek.

Prém József ismert fiatal írótl, „Vázlatok az iparművészet köréből” cím alatt öt írvé terjedő könyv jelent meg, melynek egyes fejezetei az iparművészet különféle ágainak fejlődési történetét adják elő. Tanulmányok ezek a porcelán- és goblíneröl, a csipke történetéről, az üveg, porcellán s a zománc készítéséről stb. Különösen az iparmúzeum látogatásának ajánljuk e művet, melynek ára 50 kr. Az Eggenberger-féle (Hoffmann és Molnár) könyvkereskedés bizománya.

A „Századok” novemberi füzete megjelent. Legérdekesebb közleménye Kossuth Lajos levele a „Századok” 1877. 1—4. füzetről, melyet Fraknói és Hunfalvy Pál nyilatkozatai követnek. A nagyérdéki közleményt társalpunk a „P. Ujdonságok” legutóbbi számában már ismertettük. A „Századok” e füzeteinek többi nagyobb közlései: „Ibn Dushah”, (kitől ered a magyarság történetére vonatkozó legrégibb írott emléki), Edelspacher Antaltól: „Magyarország középkori várai” Czobor Bélától; „II. Ulászló házas élete” Wenczel Gusztávtól; Ipolyi „Veresmáti élete” című jeles munkájának ismertetése gr. Szécheny Antaltól. — A történelmi társulat, eddigi közlőnye, a „Századok” mellett jövő évi január hó 1-től kezdve meg egy folyóiratot indít meg, „Történelmi tár” cím alatt a kisebb történelmi források, különösen az államférfiak és hadvezérek levelezései a s a művelődéstörténeti adatok közzétételére. E célból előfizetési felhívást bocsátott ki. A „Tört. Tár” előfizetési ára a társulat tagjai számára 2 frt 50 kr., nemtagok számára 4 frt 30 kr.; meg fog jelenni évenként négyszer. Az aláírások, előfizetési pénzek a titkárhoz, vagy Knoll Károly és Tettey Nándor könyvtárosokhoz küldendők.

A műcsarnok megnyitása alkalmából kitüntetéseken fog részeshúlni több művész. Zichy Mihályt, Munkácsy- és Vestaghot emlegetik, hogy rendjeleket kapnak. A kiállításban eddig már több változás történt. Némely képeket elvitték, s másokkal helyettesíték. Közönség folyóvást tömegesen nézi, kivált vasárnapokon, mikor a 20 krajczáros belépti díjak mellett jóval nagyobb a jövedelem, mint a hétköznapi 50 krajczáros díjakkal.

A népszínház ujdonsága „Nanon korcsmárosné” 3 felvonásos operette, melynek első előadása nov. 23-ra volt kitüve. Bécsi termék, zenéjét Gené írta, a „Kapitány-kisasszony” szerzője. A népszínház számára azonban egészen átdolgozta, hogy Soldos-nának elsőrendű szerep juthasson benne, a mi az eredetiben nem volt, mert a bécsi wieden színház nem rendelkezik oly művésznővel, ki jól is játszik. jól is énekel.

Közintézetek, egyletek.

A magyar akadémia nov. 19-diki ülésén Poór Antal olvasott föl értekezést Aeneas Sylvio Piccolominirol, ki utóbb II. Pius név alatt pápa lett, s

Magyarországgal is összefügg működése. Kezdetben elfoglalt volt hazánk iránt, de később barátja lett, és sürün levelezett több magyar főpappal. Piccolomini nagy párhívta volt V. Lászlónak, s a magyar főpárokhoz írt leveleiben nem győzi annak kitünő tulajdonát dicsérni, s ennek pártíveit az igazság bajnokaié dicsőíti. Sienai püspök korában (1452) nagyban izgatott a törökök ellen hirdendő keresztes háború és a magyar nemzetnek adandó segély mellett, de eredménytelenül. Bibor-nokká nevezetvé ki, a pápa rábízta a magyar ügyek vezetését; ez állomásra féltékeny levén, azon volt, hogy Magyarországot is mintegy megbízatást nyerjen ez állomásra, ilyen értelmű leveleket írt nevezetesen Vitéz esztergomi érseknek. Levelei nagy része különben magyar ügyekkel foglalkozik. Főlemlítésre méltó még, hogy Czillei halálán nagyon örült, azt állítván, hogy Hunyadi László nem kisebb hasznot tett a kereszténységnek akkor, midőn Czilleit megölte, mint apja Hunyadi János a török háborúra gyűjtött 48 ezer aranyát a magyar királyra hagyta. Ezután *Henszlmann Imre* tartott rövid előadást a löseai templom főoltára felől, melyet a német műtörténetirők Veit Stoss krakói művésznek tulajdonítanak, de Henszlmann adatokkal bizonyítja, hogy a főoltárt Vilmos nevű löseai művész készítette. Az oltárképek pedig Cranach Lukács passió-képeinek farnaszeti után készültek, melyek 1509-ben jelentek meg, az oltár elkészülését tehát alig lehet az 1515-ki évnél korábbra tenni.

A Szent-István-társulat nov. 15-iki ülésén a választmány megbízta Haynald érseket, hogy a társulat alapítójának, gr. Károlyi Istvánnak 80-ik születésnapján adja át az üdvözlő feliratot, s az emlékermet. Az ülésen továbbá bejelentették, hogy Ipolyi Arnold püspök áldozatkészsége mellett megjelent a „Régi magyar egyházi írók” munkáiból a 2-ik kötet, mely szintén Veresmáti Mihály XVII-ik századi jeles egyházi író műveit tartalmazza.

A Szent-László-társulat nov. 22-iki választmányi ülésében elnökölt először Schlauch Lőrincz kassai püspök, és szép beköszöntővel foglalta el helyét. Felhozta ezután a moldvai csángó-magyarok ügyét, s ez képezte ezután az üls továbbí folyamának tárgyát. Indítványoztatott, hogy a társulat tartsa fenn a jó viszonyt a jassy-i vikáriátussal, hogy így az oláh- és moldvaországi magyarok, magyar nyelvű és érzelmi papokat kapjanak. Sántha Lajos választmányi tag, tiz évi tapasztalatra támaszkodva, meghatóan festé a moldvai magyarok siralmas helyzetét. A 146 magyar községből most csak 7 használja nemzeti nyelvét.

A protestánsok új árvaházának megnyitását (nov. 17.) nagy közönség jelent meg, köztük Tanárky Gedeon államtitkár, Ráth polgármester, Karácsonyi Guidó és Degenfeld Imre grófok, Bója tanfelügyelő, a két protestáns felekezet több kiváló férfia, köztiszteletben álló hölgyek: Tisza Kálmánné, Bischitz Davidné, Kralovicsky Istvánné és mások. A megnyitó egyházi ének után Gyóry Vilmos mondott keneteljes imát, s Török Pál szuperintendens szó-noklatot arról, hogy „mi a valódi istenitisztelet.” Aztán következtet Doleschall Sándor lelkes német imája és a kar Luther-féle híres „Ein fester Burg” éneke. B. Kochmeisteregyleti elnök magyarul olvasta föl az egylet és házépítési rövid történetét, s említé, hogy az árvek jelenlegi felügyelője maga is egykor az egylet első árvanövendékei közé tartozott. A jótékony ház helyiségének megnézése után a közönség déltájban oszolt szét.

Mi ujság?

Gr. Károlyi István 80-ik születésnapja a mély gyász daczára is, mely a gróf családját körül veszi, ünnepélyes nap lett a főthi kastélyban. Csakis a család legbensőbb tagjai gyűltek itt össze, az ünne-peltnek még élő testvére, gr. Bathányi Kázmérné, (édes anyjuk volt egy), a gróf két fia, Ede és Sándor, leánya, özvegy gr. Pálffy Pálné és unokái. A reggeli órákban megjelent Haynald kalcsoai érsek, ki a Szent-István-társulat részéről hozta el az üdvözlé-tet, s nyújtotta át az alapító gróf emlékére vert arany és ezüst érmekeket. Később a királyi pár és a

trónörökös is megjelent. Ő felségök a grófi lak ugy-nevezett „sárga szalon”-jába benyitottak. „Édes Károlyi gr. — kezdé a király ő felsége — a mai jelentős napon enyémme személyesen kívántam üdvözölni azt, ki trónom és országom érdekei körül annyi bakros érdem által örökölt meg nevéit. Isten éltesse sokáig. Fogadja fejedelmi kegyem e csekély jelét!” — és ezzel az uralkodó személyesen tüzte a jubilans mellére a szent István-rend nagy kereszt-jének magával hozott jelvényét. Tőle a királyné vevé át a szót. „Édes Károlyi gróf! — mondá — szívemből örvendek, hogy nyolczvanadik születés-napján ily ifju szellemi és testi erőben üdvözölhetem. Isten éltesse sokáig örömben, egészségben!” A királyné szeretetteljes szavai után Rudolf trón-örökös üdvözölé az agg főurat, ki meghatva a fejedelmi kegy kitüntetését, alig talált szavakat érzelmei tolmácsolására. A kastély cselédsége utján gyorsan terjedt a faluban a fejedelmi látogatás híre és midőn ő felségök egy felóra múlva a grófi kastélyból Gö-döllőre tértek vissza, a piacon egybegyűlt sokaság lelkes éljencei kísérték utjukon. — Gr. Károlyihoz az írói segélyegylet is küldött üdvözlő iratot, mely az egylet igazgató bizottságának nov. 9-iki üléséből kelt gr. Lónyay Menyhért helyettes elnök és Gyulai Pál titkár aláírásával, s melyben mint a jótékony egylet kezdeményezőjét s 15 év óta elnökét üdvöz-lik ez ünnepélyes alkalommal.

Gr. Károlyi György végrendeletét mult vasárnap bontották föl. Mindenik gyermekének egyenlő részt hagyott, kivéve Gábor fiát, kinek csak a köteles rész adandó ki. Több intézetről is megemlékezik. Az 1877 apr. 16-án kelt végrendelet záradéka igen szépen jellemzi az elhunyt hazafias gondolkodását, mikor így ír gyermekeihez:

„Végül emlékeztetőbe hozván kedves gyerme-keimnek, hogy 1853-ki végrendeletemben, midő még kiskoruk voltak, azon óhajomat fejeztem ki, hogy itt a hazában és magyar nevelők által a nemzet hű fiaivá, hazai törvényeink és magyar erköl-cseink és szokásaink tiszteletben neveltessek, ugy most, midőn a mindenható jószág kegyelme megélnem engede, hogy mindnyájukat már virágozó saját családjá környezi, azt követem szívőre, hogy saját gyermekeiket, az én szerett unokáimat, a hazaszeretetre és koronás királyunk iránti hűségre neveljék, öntsék ártatlan szívükbe a mindinkább enyésző egyszerű jó magyar szokásokat, kedveltes-sék meg velők a hazai földnek, a jó magyar szoká-sok és erkölcsök és leghevőbb örök szeretetét, szoktassák őket jó korán az egyszerűségre, takarék-kosságra és főleg a fényűzés kerülésre, tanítsák meg őket azon szent kötelességre, hogy isten kegyelméből és őseik takarékos fáradozásából azért lesznek jobb móddal ellátva, hogy fölségeiket a hazai közintézetek támogatására és a szenvedő emberiség nyomora enyhítésére fordíthassák, hogy ősi nevők szép emlékeit ugy őrizk meg leghevőbb, és tartják fenn továbbra is, ha e szent kötelesség buzgó teljesítésében, nem pedig külső fényben ragyognak.”

Eötvös síremlékére, mely az ercsi-i temetőben fog emelkedni, eddig 1300 frtot gyűjtött össze az Ercsiben alakult bizottság, mely most Szögyényi Lászlófehérmegeyi főispánt is megnyerte az ügy föl-kezelésére. A költségek 4000 frtra vannak számítva. Nagyobb összegeket ajándékoztak: özv. Sina Simon báróné 500 frt, Kovács Zsigmond veszprémi püspök és Ercsi községe egyenként 100 frtot. Valószínű, hogy a jövő év tavaszán már az ercsi Dunapart magaslátáról impozáns obeliszk fogja a Dunán a föl-aljárókat Eötvös báró nyugvóhelyére figyelmeztetni. A bizottság tisztelettel felszólítja azokat, kiknél gyűjtési iver vannak, sziveskedjenek azokat mihamarabb a bizottság elnököhöz, Barnafy Balázs megyei főmérnökhoz Ercsibe küldeni.

Petőfi tolla. A nemz. múzeum kegyeletes emléktárgyainak gyűjteménye újabban Petőfi Sándor egy tollával gyarapodott. Orlai Soma festő ajándékozta azt a múzeumnak. A nagy költő — mint az ajándé-kozó megírta — e tollat egy papir darabkába gön-gyölve adta át Orlainak ama szavakkal, hogy ezzel „A hóhér kötele”-t írta. Az illető papirkán e szavak olvashatók: . . . (Maga) „sztos dalaira. De azért” . . . ; a másik felén négyszer fordul elő a költő neve, a mint azt egy szabad percében gondat-lanul elő írta.

Tudományos utazás Ázsiában. A gr. Széchenyi Béla által szervezett ázsiai expedició decz. 4-én indul el Sopronból. A grófn kívül részt vesznek benne: Bálint Gábor nyelvész és botanikus, Lóczy

Lajos geolog, Kreuter főhadnagy mint csillagász. Két vagy három évig foguak utazni, mikor aztán a tudományos tapasztalatokat összegyűjtve fogják kiadni. Legelőször Athenben pihennek meg, aztán Kairóban, honnan a suzi csatornán át Indiába mennek, meglátogatják az indiai óceán nagy szigeteit, továbbá Japánt és Kínát.

Ifj. Dumas Sándort a jövő év elején Budapestre várják, hol felolvasást fog tartani. A híres írót a bécsi „Concordia” írói egylet hitva meg felolvasásra s ez alkalomból látogatja meg a magyar fővárost is, hol atyját oly szíveséggel fogadták.

Derék végrendelet. Temesvárt közelébb hunyt el Scharman Soma polgár 67 éves korában. Több mint huszezer forintot hagyott jótékony cselekre; többi közt: az országos rabbináriumnak Budapesten 1500 frtot, a temesvári szegény-alap javára 1000 frtot, a temesvári tüzoltóknak 1500 frtot, a temesvári kózkórház javára 2000 frtot stb.

Ilyés Balint ismert költő s kisujszallási reform. lelkesének a török sebesültek javára kiadott egyházi beszéde és költeménye 50 forint tiszta jövedelmet hozott, a mely összeget Ilyés Balint átszolgáltatta a budapesti török főkonulnak, a ki köszönetét fejezi ki az adományért.

A háború. Nem sok, de igen fontos a mi az utóbbi napokban történt a harczerében. Nov. 18-án Karsz vára az ellenség kezébe jutott, helyőrségével együtt, s a kis-ázsiai harczerében ezáltal oly fenyegető állást foglaltak az orosz fegyverek, hogy a flegmatikus angol közvélemény is meghökélt s egyszerre idegesen emlegeti a brit érdekeket, melyeket az angol kormánynak meg kell védeni akár fegyverrel s. *A bolgár harczerében* még mindig Plevna a központ, melyet az oroszok oly nagy erővel sem mernek megtámadni s várják, hogy az élelmi szerek elfogyjanak. A fölmentő seregről, melyet Mehemed Ali szervez Szófiában, sok biztató hír érkezik, de most már ideje is, hogy e sereg előálljon, mert Osman pasa többet már nem tehet, mint a mennyit tett július közepén óta.

Adakozás a török sebesültek számára. A leg-szebb adományok egyike, melyet szerencsétlen török testvéreink javára eddig fölgyűeztek, bizonyára az, melyet ime most nyugtattunk. *Szegény vakok* adták össze, kiket saját balsorsuk sem foglalhatott el annyira, hogy a másoké iránt részvétet ne érezzenek s az aduheniti tehetségükhez képest ne segítsenek. A budapesti vakok intézetéből kilépőt vakok, ki ott a zenében oktatást nyertek s most névenel tartják fenn magokat, élükön Molnár János zongoraszász, mint gyűjtővel, adakozást rendeztek magok és néhány nőismerőseik közt s annak eredményét: 52 frtot küldtek lapunkhoz, hogy illetékes helyre juttassuk. Az összeghez a követ-kezők járultak:

Molnár János a gyűjtő 2 frt, Mendler Miksa 2 frt, Kopp Vilmos 1 frt, Kusz Ferencz 1 frt, Szeman Ferencz 1 frt, Krisztes Gyula 1 frt, Török József 30 kr., Polatsék György 60 kr., Prelecz József 30 kr., König Albert 1 frt, Peterdi Mór 2 frt, Siszler József 2 frt, Frieber Miksa 1 frt, Lingl István 1 frt, Barbarics Kálmán 1 frt, Rozenzwey József 1 frt, Koocs János 1 frt, Balogh András 1 frt, Marton Samu 50 kr., Panicz András 1 frt, Schönauer Sándor 50 kr., Fehér János 2 frt, Müller Ignác 50 kr., Heller József 1 frt, Rozenfeld Jakab 50 kr., Szente Lajos 1 frt, Ergovics Guidó 1 frt, Vedros Béla 1 frt, Szabó János 1 frt, Katona Lajos 1 frt, Kohn Regina 1 frt, L. F. 30 kr., S. R. 20 kr., Skopal L. 50 kr., Tóth Luiza 50 kr., N. N. 1 frt, Molnár Paula 50 kr., Laufer Hermin 30 kr., Carus Hermin 1 frt, Tettamente Borbála 1 frt, I. Sch. 30 kr., Hadasch Jó-zsefné 40 kr., özv. Zukermannd Zsófia 1 frt, M. I. 50 kr., Lafranko Paula 3 frt, Hladki Mária 50 kr., András Terezia 50 kr., Kolics Róza 1 frt, Tepler Antonia 30 kr., Mihályk Halász Matild 1 frt, Taborsky Luiz 50 kr., Gúthel Amália 1 frt, Megyeri Sarolta 1 frt, Türschl Róza 1 frt, Germann Anna 1 frt, Henzman Irma és Paula 1 frt, Vrba Józsa 50 kr. Összesen 52 forint.

A lefolyt héten még a következő adományok érkeztek szerkesztőségünkhez:

Hodosról Magyar József evang. lelkes által mint *Kereca* (Örség, Vasm.) helység adománya 5 kilónyi tégés és sebkötő, s pénzben 5 frt 25 kr. *Abaújvárról* Kiss Lajos reform. lelkes 9 frt. *Zentáról* György Alajos tanyai tanító gyűjtése 55 frt 13 kr. (Az adakozók névsorát a beküldők kívánata szerint társalpunkban a „Politikai Ujdonságokban közöljük.)

Fajkocz ungmegyei községből Szentimre Dániel által, a török sebesültek segélyezésére rendezett társas mulatság alkalmával begyűlt összeg: 34 frt.

Szerkesztői mondanivaló.

Az összetett betűk egyszerűsítése. E fohdattal már félszázad óta foglalkoznak tudósok. Többször neki kezdtek s mindig abba hagyták. Ez újabb kísérlet sem ígér több sikert. Nyomdai nehézségek is gátolják létesítést. Részünkről is hasonló akadály áll közlésének ellent. Célszerűbb volna beküldeni az akademiához, hol a helyesírási kérdések épen most vannak vitatás alatt.

Plevna. Mértékcsökkent munkácskájá. A Kisfaludy K. Moltács nyomdokaik jár, de kevés szerencsével. A mérték (keves bicezentéssel) csak kifutja, de a vers szépsége, ereje, bája és méltósága, egyszóval a numerus, az hiányzik. Még fogyatékosabb a tartalom, mely eszmék híjján csak frázisokon táplálkodik.

V. A. „A szenvedély.” Hosszadalmas, köznapit történet, melyben egyetlen egy ponton sínes lendület: R. K. Van nekem egy könyvem. Nem értjük: valóban könyvről van-e szó s ha arról: mi? vagy allegória, s ha az: mit jelképez a könyv. Kommentár kell hozzá minden esetre.

Sz. S. K. A versek közlésével alig tenünk önének jó szolgálatot. „Hazámhoz”: közhelyekből áll. „A ködös gondolatok”-ban van jó is, de roppant hosszú s tele ismétléssel.

K. Kl. A Valamivel jobbak a multikoraink! de még messze a tőkylőtől, Tartsum sünetet, legálább egy évig; akkor tegyen kísérletet ismét, előbb ne.

Katona-dal. Egy pár strófiája csinos. Egészben még is ponygola; forma tekintetében kissé kényesebb ízlést, eszmékben több tartalmasságot ohajtanánk.

SAKKJÁTÉK.

938-dik sz. f. Geyersstam F.-től (Upsalaban).

(A rajnai feladomány-tornán második díjat nyert.)

		Száll.							
		a	b	c	d	e	f	g	h
8	♔								
7									
6									
5									
4									
3									
2									
1									

Világos indul s a harmadik lépésére mattot mond.

A 933. számú feladvány megfejtése.

(Csiprice A.-tól.)

Megfejtés.

Világos. Száll.

1. Fh1—d5 . . . . . Kf6—e5 (a)

2. Bg4—e4 . . . . . Kt. sz.

3. Vc1—c6—g5—h5 mat. (a)

1. . . . . f5—g4:

2. Vc1—f4† . . . . . Kf6—g6

3. Fd5—f7 mat.

Helyesen fejtették meg: *Veszprémben*: Fülöp József. *Gelsen*: Glesinger Zsigmond. *Sárospatakon*: Gérecz Károly és Németh Péter. *Debreczenben*: Zagya Imre. *Miskolcon*: Hartmann testvérek. *Budapestben*: Blau és Spitzer, K. J. és F. H. Siegfried, E. H. Acoasmonostoron: Branner Gyula. *Sarkadon*: Márki és Nusz-bek. *A pesti sakkör*.

HETI-NAPTÁR. Nov. hó.

Nap	Katholikus és protestans	Görög orosz	Izraelita
25 V 6 27 Katalin	6 26 Katalin	18 E 26 Arany J. 19	
26 H Konrád	Vácz r.	14 Fülöp	20 Es. k.n.
27 K Virgil	Ákos	15 Jakab	21 Her. h.
28 S Sosthens hitv. Eberhard	16 Máté		22
29 C Saturnin	Valther	17 Gergely	23
30 P András apost.	Endre	18 Pláto	24
1 S Eligius, Natália Natália		19 Abadiás	25 S. Mik.

Hald váltásai. ● Ujhold 5-én 10 óra 4 perczkor dél előtt.

Tartalom: Idős gróf Károlyi István (arckép). — Thurzó György kínostára. — Isis temploma (képpel). — Servadac Hector kalandos vándorlása a naprendszeren át. — Hugo Károly (arckép). — Egyelege. — Melléklet: A főthi kastély (képpel). — A műcsarnokból. — A besztői távrida (három képpel). — Marson (képpel). — Irodalom és művészet. — Közintézetek, egyletek. — Egyház és iskola. — Mi ujság? — Halálhírek. — Adakozások. — Szerkesztői mondanivaló. — Retinaptár. — Nyilt-tér.

Felelős szerkesztő: Nagy Miklós.

(L. Egyetem-tér 2. sz.)

* Az e rovat alatt közöltettek a szerkesztőség csupán a sajtótörvények irányában vállal felelősséget.

HIRDETÉSEK.

Kiadó-hivatalunk számára hirdetésnyeket elfogad Eötvös: HARMAS-STEIN és Vogler Wallfischgasse Nr. 10, MOSSA R. Sollerstrasse Nr. 2. & OPELLIK A. Wollasse Nr. 22.

The Singer Manufacturing Co.

New-York (Amerika). Budapest, csak Váci-utca „a vastuskóhoz.”
A világ legnagyobb varrógép-gyára
 ajánlja a felülmulhatannak ismert
eredeti Singer-féle új családi varrógépeket. Ára 50, 65, 71.
 Minden készlettel tüzelés, fodorítás, vattázás, behajtás, sujtás-felvarrás, keskeny és széles szegés, zsinór-bevarrás szél- és ajour-varrás és zsinór-szegélyezésre stb.; mely egyszerű szerkezete miatt minden egyéb rendszerű fölött előnyösen bír; továbbá különlegességeket szabók, cipészek, nyergesek stb. eff. számára. 3680
 Eladás kis összeg mellett részletfizetésre, vidékre is.
Fióküzlet: Buda, viziváros, 16-utca 52. szám, gróf Andrássy palota.

Budapest, csak Váci-utca.

Giliszta-csokoládé.

Mint biztos hatású giliszta-ellenes szer legjobban ajánlható; kellemes ízzel bírván, a gyermekek azt nagyon örömet vesznek magukhoz.
1 db ára használati utasítással 10 kr. o. é.
Főraktárak: Bécsben: Neustein F. gyógsz. Budapest: Török J. gyógsz. Thalmayer és társa. Pécsen: Sipócz István gyógyszerésznél, valamint a birodalom legtöbb gyógyszerüzleteiben. 3839

A szegedi országos kiállításon érdeméremmel és a III-ik országos kiállításon Aradon a nagy arany és ezüst éremmel kitüntetve.

WALSER FERENCZ

első magyar gép- és tüzelőszerszám-gyár, harang- és érezőtödéje,
 ajánlja szabadalmazott új szerkezetű **fecskefogókat, tüzelő-egyleteket**
legénységi felszereléseit, vállalkozik kutak, szivattyúk és harangok készítésére,
jótállás mellett a legjutányosabb áron.
 Különös figyelmébe ajánlja a nagyérdemű gazdaközönségnek, saját-készítményű és transatlantia szivattyús kutait és gyárának vízvezetékek teljes felszerelésére nagy figyelemmel külön felállított vizművészeti osztályát. 3220
Mintaszerelek, képes árlapok, kiváratra rendelkezésre állanak.
 Fióküzlet Erdély és Románia részére: Kolozsvárt, belsőmenester-utca.
 Minden eddigi világtörtéletről, haladás, jóízű és versenypősségeért, első díjakkal jutalmazva.

A Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet kiadásában Budapest (egyetem-utca 4-ik szám) megjelent és minden könyvtárban kapható:

A kereskedelmi törvény magyarázata.
 Irta
Dr. SCHNIERER GYULA,
 kereskedelmi miniszteri osztálytanácsos, a kereskedelmi törvény tárgyalására egybehívott értekezlet volt szakelőadója.
 Ára füzve 2 frt 80 kr.

Világtörténelem.
 Dr. Müller Dávid kézikönyve nyomán
 írta
MANGOLD LAJOS.
 Első kötet: **Ó-KOR. — I. füzet (1-6 iv).**
 A körülbelül 28 iv terjedelmű könyv sajtó alatt van.
 Ára a teljes kötetnek 3 frt.

GYOMOR-
 betegségeket
 és minden altesti bajokat (galandfőrgést, biztosan és fájdalom nélkül) gyógyít a legjobb sikerrel specialista **Dr. Leosy, Bécs.**
 Kohlmarkt 20. — (Levelek díjjal ellátottak vagy ajánlva legynének.)
Dr. Leosy emésztő pora gyomor- és bélgyógyosok, s idegesség ellen, használati utasításokkal, onnan szétküldetik. 4038
 Ára 80 kr.

Sorsjegyek részletfizetésre.
 4077
 Legközelebbi húzás
 100 frtos 20 részlet 8 frjával decs.
 50 frtos 40 " 4 frjával 1-én.
 100 frtos 19 " 5 frjával eca.
 50 frtos 16 " 3 frjával 15-én.
 11 " 2 frjával 3-án. febr.
 1864-ki sorsjegyre 4 frt 50) a kettő együtt Magyar sorsjegyre 3 frt — 7 frt.
Előlegek sorsjegyekre, állampapírokra, részvényekre legjutányosabb banküzletében.
Lóry J. hatvani-utca, az újvilág-utca átellenében.

FERENCZ JÓZSEF
KESERÜVIZ-FORRÁS
 A leghatásosb valamennyi keserűvíz között.
 Hatásában az által különbözik előnyösen a többi ismert keserűvíztől, hogy kisebb adagokban hatásos s hosszabb használata nem okoz utóbajokat. Bécs, 1877.
Dr. Leidesdorff Miksa tanár.
 Valamennyi budai keserűvíz között kell-mes íze és jeles hatása által tűnik ki: gyomor- és bélhurutnál, megrogzított székrekedésnél, alhasi vérszűrésnél, valamint vérértelenségnél, aranyéremnél, étvágytalanságnál, stb. **Dr. Kiss Sándor,** hás igazgatója.
 Különösen az által tűnik ki, hogy enyhén keserű, nem kellemetlen íré és hogy még hosszabb használata után sem savorja meg az étvágyat és emésztést.
Dr. Korányi tanár tanácsos.
 A hatás kivétel nélkül gyors, biztos és fájdalom nélkül. WU s-burg. **Dr. Báró Lichtenfels Scanzoni,** tanár s titk. 1877.
 Készletben minden ásványvíz-raktárban. Nyomatványok stb. ingyen, a szétküldési igazgatóságnál Budapest.
 Kénes adag: egy fél borpohárral. 3620D

A híres 30 éves
 4005-7 valódi
szirmiai
zárda-
szilvóriumnak
 egyedüli főraktára
BUDAPESTEN:
ÉDER ANTAL GYULA
 zongora-üzletében
 Váci-utca 12. sz. a létezik.
 Ára nagy posztó-üvegekben . . . 1 frt 20 kr.
 pintes üvegekben . . . 2 frt —
 Szétküldések, előpénz és utánvétel mellett, minden irányban mindenkor pontosan teljesítetnek.

Csak 5 frt 50 kr. o. é.
 különös véletlen folytán egy egész asztali készlet, s azonnal kapható; agymint: 4018 21
 12 db. fém-villa 12 db. kés-nyújtó
 12 darab fém-késél, jó, fekete 1 igen nehez merítő-kanál.
 nyélben. 2 só- és borataró.
 12 db. jó erős evőkanál 3 nehez china tojás-pohárka.
 12 db. jó erős kávéskanál. 1 china-észüt thea-szűrő.
Mind együtt véve csak 5 frt 50 kr.
 Saját érdekében kértik mindenki, miszerint ezen asztali készletet minél gyorsabban szerezzék meg, miután bizonyára nem leendő többé ily kedvező alkalom, ilyesmit olyan neveltségű áron beszerezhetni.
Fémárak végeledása, Praterstrasse 16, Wien.

Egy eredeti levél kivonata.
Orlicé Rudolf, tanár és mennyiség-tani író, Berlin (Wilhelmstrasse) most Stülerstrasse 8.
 Fogadja még egyszer szíves, igazsághű felvilágosításáért szédelő vetélytársait illetőleg, legforróbb köszönetemet; sajnálom a szegény szerencsétleneket, kik ily közönséges czimborákhoz fordulnak. Még egyszer fogadja köszönetemet, **Orlicé R. tanár** ur, a megnyert **tern** s három ambo-soloért.
Thume Henrik, kereskedő, Caeh-Lippa.
 3969

A FRANKLIN-TÁRSULAT magyar irodalmi intézet kiadásában (Budapest, egyetem-utca 4-ik szám) megjelent és minden könyvtárban kapható:

Gyógyászati
Vény-zsebkönyv
 a bel- és kül-betegségekre
 valamint
 a szem-, fül- és bőr-bajokra nézve
 a bécsi iskola szerint.
 Irta **Dr. DILLMBERGER EMIL.**
 Magyarra fordította
id. Purjesz Zsigmond.
 Második, a gramm-súlyrendszert szerinti átdolgozott kiadás.
 Ára füzve 1 frt 60 kr.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: egész évre . . . 12 frt, fél évre . . . 6 * Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre . . . 8 frt, fél évre . . . 4 * Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre . . . 6 frt, fél évre . . . 3 *

48. szám. — 1877. Budapest, december 2. XXIV. évfolyam.

OSZMÁN PASA.

A JELEN keleti háboru sok tekintetben elütő azoktól, melyeket vonaglásig izgalmas földrészünkön három évtized óta vívni láttunk. Ez, hogy egyszerre mindent megmondjunk, bár még európai hatalmak vívják, de már ez nem európai, hanem legalább jellegére már csaknem egészen *ázsiai* háboru. A mi európai háborunk egyre gépiesebbé válik, melyben a katona idestova úgy tűnik föl, mint a borsajtóba szoritott törköly; vért kell izzadnia vagy akar, vagy nem, kényszerűleg s olyannyira, hogy az önkéntességnek és személyes hősiességnek már-már szinte még a lát-szata is elenyészőben van. Ezzel mintegy összhangban áll azon körülmény, hogy hadakozó feleink bizonyos nemzetközi jogok magaslataira emelkedvén, a mint a fegyelem vaskapcsa az olvasztó tűz veszélyének bizonyos superlativusán elpattant, a katona is fölszabadul a kényszerűség vaskalodjából és — önmagának vissza-adatva, a hol a voltaképi hősiességkezdőd-nék, magadja magát, leteszi fegyverét, kapitulál és a szabályszerűleg kölcsönösen respektált hadi fogság tülhetön enyhe mentsvárába menekül.
 A mi hadi technikánk fejlettebb, gé-peink, sőt egyes élő tömegeink, öntudatos gépeink — rombolóbbak, csatáink vére-sebbek, de nem *vérengzőbbek*, sőt egyáltalán távolról sem *oly vérengzők*, mint az a harcz, melyet most a földrészünk két vég-sarkát lakó félvad népek vívnak egymás-sal. Szóval, nem oly barbár, nem oly ádáz kegyetlen, mint emez. Az öldöklő gépek pusztítása lehet sokkal nagyobb, de azért még sem *oly állatias* a közvetett gépies öldöklés, mint az, melyet az ember saját-kezüleg követ el. A különbség körülbelül majd ugyanaz, a mi a guillotint és a pal-lossal sajátkezüleg működő hóhér kö-zött van.

vel, mely gyűlöletök fokának, s képzeletük-nek, szeszélyüknek megfelel.
 Ez nem kabinet-háboru, se nem bel-forradalom. Ez oly két nép harca, melyek egymást egyszerre vallási és nemzetiségi fanatizmusok egész hevével halálba gyü-lölik, oly népeké, kik e mellett világnézet és műveltség tekintetében is távol állanak a többi Európától, s ennél fogva az ő had-viselésük ehhez képest úgy erkölcsileg, mint anyagilag emezétől lényegesen kü-lönbözik.

OSZMÁN PASA.
 (Saját ábrájában rajzolta 1877. szeptember 21-én LORIE VIKTOR.)